

PAROLE

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ
JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:n PERINNEYHDISTYKSEN JÄSENLEHTI

2/2013 (314)

HELSINGISSÄ KESÄKUUSSA 2013

82. vsk

Kansalaisten koulu

Ruotsilla on pohjoisessa ja lännessä naapurina Nato-maat Norja. Etelässä naapureina ovat Nato-maat Saksa, Tanska ja Puola. Itämeren takana taas ovat Nato-maat Liettua, Latvia ja Viro. Mutta Suomella on edelleen 1300 kilometriä rajaa Venäjän kanssa, joka lisäksi on voimakkaasti ajanmukaistamassa ja vahvistamassa puolustusvoimiaan.

Ruotsi päätti pari vuotta sitten toistaiseksi lakkauttaa yleisen asevelvollisuuden. Maan strategista tilannetta voi tänään verrata lähes Hollantiin ja Belgiaan. Ei niiden tarvitse suuremmin olla huolissaan mahdollisesta sotilaallisesta uhasta.

Suomi kuuluu niihin harvoihin Euroopan maihin, missä Ranskan vallankumouksen ajalta periytyvä yleinen asevelvollisuus on vielä täysimääräisesti voimassa. Viimeksi Ruotsin esimerkin mukaisesti meilläkin jotkut esittävät ammattiarmeijaan siirtymistä.

Muuta perustetta kuin muiden maiden esimerkin noudattaminen ei sitten olekaan. Me tarvitsemme asevelvollisuusarmeijan tuon pitkän itärajamme takia. Ei sen vuoksi, että ennakoisimme huomenna suurhyökkäystä kaakonkulmal-

la. Ei naapurimme ole meille uhka näinä päivinä.

Mutta mitä uhka oikein on? Sitä on kuvattu yhtälöllä uhka = kapasiteetti x aie. Venäjällä on meille uhkan aikaansaamiseksi tarvittava kapasiteetti. Mutta ei aietta hyökätä kimppuumme. Venäjän demokratia ei ole aivan pohjoismaisella tasolla. On otettava huomioon sekin mahdollisuus, että valtaan nousee piirejä, jotka eivät noudata hyviä kansainvälisiä pöytätapoja.

Suomen puolustuksen yksi keskeinen peruste on, että koko maata puolustetaan. Vaikka näin ei kirjaimellisesti tapahtuisikaan, maan elintärkeiden osien turvaamiseen tarvitaan niin paljon aseellista väkeä, ettei sitä voida käytettävissä olevalla rahoituksella koota mitenkään muuten kuin yleisen asevelvollisuuden avulla. Rauhan aikana tosin tulimme ihan mukavasti juttuun pienellä ammattiarmeijalla. Se ei vain tuottaisi pahan päivän varalle reservejä, jotka ovat asevelvollisuusarmeijan tärkein tuotos.

Asevelvollisuudesta luopumista vaativat ne, jotka ovat kaikista vähiten kiinnostuneita maanpuolustuksesta ja myös vähiten tuntevat alaa. Ammattiarmeijaan siirtymi-

selle yhdeksi perusteeksi sanotaan järjestelmien teknistyminen, mikä edellyttää käyttäjältään ammattilaisuutta. Näin todella on erityisesti ilmavoimissa ja myös merivoimissa. Mutta nepä ovatkin käytännössä jo ammattilaisten käsissä. Varusmiehiä koulutetaan kriisiajan tehtäviin myös näissä puolustushaaroissa, mutta niissä reserviläisten rooli on toimia avustavissa tehtävissä. Sodan ajan maavoimien ”bulkki” sitä vastoin nojaa viimeistään komppanianpäälliköistä alaspäin täysin reserviläisiin. Ja heidän keskuudestaan löytyy kyllä osaaminen niihin aseisiin ja välineisiin, mitä heidän käyttöönsä tulee.

Ei tarvitse erikseen korostaa, kuinka tärkeä sosiaalistumisen ja yhteiskunnallisen tasa-arvoisuuden kannalta varusmies on. Alokastupa on varmasti edelleen se paikka, missä nuori suomalainen ja nykyisin aika usein myös nainen on tasa-arvoisimmillaan.

Ennen puhuttiin miesten koulusta. Naisten mukaantulon jälkeen varusmiespalvelus on kai sitten kansalaisten koulu.

Jukka Knuuti

Kansikuva: Hämeenlinnassa helmikuussa vierailut saksalainen Wachbataillon ilmentää monella tapaa perinteitä. Esimerkiksi ase on molempien maailmansotien aikana käytössä ollut Mauser K 98.

Kuva: Paavo Mikkonen

Wachbataillonin kunniakomppania Berliinin valtiopäivätalon edessä. Univormut osoittavat, että maavoimien joukkue on vasemmalla, keskellä merivoimat ja oikealla ilmavoimat.

Hämeenlinnassa marssinut Wachbataillon Bundeswehriin tunnetuin joukko-osasto

Wachbataillonilla on oma barettimerkkinsä. Merkin goottilainen "W" tulee aina Weimarin Saksan aikaisen Reichswehriin Wachregimentin ja Wehrmachtin Wachregimentin sekä II maailmansodan aikaisen divisioonan Grossdeutschlandin kautta.

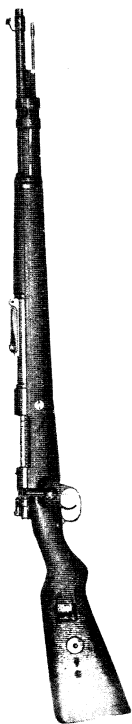
Helmikuun lopulla Hämeenlinnassa järjestettyyn jääkärien paluun 95-vuosisjuhlaan osallistunut saksalainen joukkue ei ollut mikään tahansa yksikkö. Se edusti Wachbataillonia, jonka perinteet vievät 338 vuotta taaksepäin. Se on ainoa yksikkö, joka Saksassa saa vaalia vuoden 1945 taakse ulottuvia perinteitään. Joukon erinomaisen paraatisuoritusten laadun takaa pataljoonan tehtävä. Se esiintyy valtiavierailujen, sepeleenlaskujen ja muiden suurien seremonioiden yhteydessä ja tekee kunniaa liittopresidentin, liittokanslerin, puolustusministerin sekä Bundeswehriin johdon vieraille.

Jääkärien paluun 95-vuotisjuhlassa 26. helmikuuta Hämeenlinnassa ohimarssin viimeisenä yksikkönä marssi

Wachbataillonin lippujoukkue Hämeenlinnan torilla helmikuussa 2013 jääkärien paluun 95-vuotisjuhlassa. (Kuva Paavo Mikkonen)

Wachbataillon käyttää ainoa yksikkönä Bundeswehrissa seremoniatehtävissä sekä ensimmäisessä että toisessa maailmansodassa Saksan joukkojen vakioaseena käytettyä K 98-karabiinia.

Bundeswehrin Wachbataillonin lipujoukkue.

Oli kulunut melkein 100 vuotta siitä, kun saksalaisia sotilaita edellisen kerran marssi Vapaussodan aikana Hämeenlinnan kaduilla. Oli symbolisesti merkittävää, että suomalais-saksalaisen aseveljeyttä oli vahvistamassa eräs Saksan vanhimmista pataljoonista, jonka perinteet ulottuvat 338 vuoden taakse. Se on ainoa yksikkö Bundeswehrissä, joka on voinut säilyttää vuoden 1945 jälkeen juurensa, jotka ulottuvat vuoteen 1675.

Bundeswehrin perinnemääräyksissä vuodelta 1982 sanotaan, että Bundeswehrin yksiköt eivät voi kantaa entisiin Saksan sotavoimiin kuuluvien joukkojen traditioita. Wachbataillon on ainoa poikkeus säännöstä., sitten 13. toukokuuta 1961 se kantaa edeltäjäyksikkönsä perinteitä.

Brandenburgin Kurfürzt (Nä-

mä ruhtinaat valitsivat keisarin) Friedrich Wilhelm perusti jalkaväkirykmentti Kurprinz Nro 6:n. Sen ensimmäinen komentaja oli hänen poikansa Brandenburgin kuuriprinssi Friedrich. Kun Preussista tuli kuningaskunta 1701 tuli kruunuprinssirykmentin komentajasta, kruunuprinssi Friedrich Wilhelmistä aikanaan ”sotilaskuningas”. Hän määräsi 1710 rykmentin nimeksi ”Grosses Leibstandarte Grenadier” Hän määräsi myös, että kaikkien hänen metsästysystävien sukulaisten tulee palvella tässä joukko-osastossa. Yksiköstä tuli preussilaisten jääkärien alku, jääkärien, joilla oli Suomelle sittemmin niin suuri merkitys. Tultuaan kruunatuksi kuninkaaksi 1713 Friedrich Wilhelm korotti rykmentin kaartiksi. Uusi nimi oli Hänen kuninkaallisen majesteettinsa rykmentti, Seiner Königlichen Majestät Regiment (myös henkivartio-rykmentti tai kuninkaan rykmentti). Kuninkaanrykmentin krenatöörien piti olla vähintään 188 senttiä pitkiä, mistä tuli nimi ”pitkät miehet”

Preussin armeijan tuhoisassa tappiossa Napoleonille Jenassa 1806 tuhoutui myös preussilainen kaartinjalkaväki. Kuitenkin sen sotilaita oli edelleen kuninkaallisen perheen vartijoina heidän pakomatallaan Memeliin.

Prinssit jo 10-vuotiaina luutnanteiksi rykmenttiin

Näiden aikaisempien jalkaväkikaartiin jäännöksistä kuningas Wilhelm III kokosi 1806 1. kaartinrykmentin jolle siirtyivät kaartin 6. ja 15. kaartinjalkaväkirykmenttien perinteet. Niin kauan kuin se oli olemassa, oli se Preussin kuninkaan henkivartio-rykmentti. Kaikki Preussin kuninkaat ja useimmat prinssit kantoivat 1. Kaartin jalkaväkirykmentin uni-

vormua. Kaikki Preussin prinssit nimitettiin heidän täytettyä kymmenen vuotta tämän rykmentin luutnanteiksi tullakseen koulutetuksi rykmentissä. Preussin kuningas oli rykmentin kunniakomentaja, sekä rykmentin ensimmäisen pataljoonan kunniakomentaja ja sen ensimmäisen komppanian kunniapäällikkö. Sen vuoksi rykmentti oli armeijan tärkein joukko-osasto. Rykmentin upseereilla oli oikeus olla läsnä perinteisellä uudenvuodenvastaanotolla, missä hovin vieraina olivat valtakunnan ruhtinaat ja diplomaatikunta. Epävirallisesti yksikkö kutsuttiin kristikunnan ensimmäiseksi rykmentiksi.

Vahti- ja seremoniatehtävien lisäksi oli 1. jalkaväkirykmentti opetus- ja kokeiluyksikkö uusille univormuille, varusteille sekä uusille ohjesäännöille ennen niiden ottamista yleiseen käyttöön.

1. jalkaväkirykmentin ensimmäisen maailmasodan päättymisen yhteydessä tapahtuneen hajottamisen jälkeen siirtyivät sen perinteet vuoden 1921 alussa perustetulle jalkaväkirykmentti 9:lle. Yksikkö ylläpiti perinteitä aina 2. maailmansodan loppuun asti. Se oli Reichswehrin eksklusiivinen yksikkö, jonka upseereiksi otettiin vain aatelisia. Sen vuoksi kansan suussa rykmenttiä kutsuttiin ”Kreivi-yhdeksiköksi”.

Operaatio Barbarossassa 1941 rykmentti taisteli Moskovan edustalla. Seuraavana vuonna se muutettiin panssarikrenatööri-rykmentti 9:ksi, joka tuhoutui sodan lopussa.

Ehkä ainoana armeijana maailmassa Bundeswehr ei ylläpidä perustuslaillisista syistä vanhojen joukko-osastojen perinteitä. Jääkäripataljoonan 27:n kohdalla tehty poikkeus, joka kertoo siitä poikkeuksellisesta arvostuksesta, jota Suomea kohtaan Saksassa tunnetaan. Jalkaväkirykmentti 9 on esimerkki siitä, kuinka vaikeita perinnekesymykset Saksassa ovat. Vuosina 1933–35 jalkaväkirykmentti No. 9 koulutti vasta perustettua Leibstandarte Adolf Hitleriä. Yksiköstä tuli sittemmin SS-Oberstgruppenführer (kenraaliversti) Sepp Dietrichin komentama Waffen-SS -eliittidivisioona.

Wachbataillonin maavoimia ja ilmavoimia edustavien sotilaiden palveluspuvun hihansuussa olevaan nauhaan on kirjailtu pataljoonan nimi.

Kuningatar Elisabet II luovutti ensimmäisen nauhan pataljoonan lippuun merkinä hänen joukkoa kohtaan tuntemastaan arvostuksesta. Hämeenlinnassa lippuun oli kiinnitetty lippunauha ”Finland”, jonka presidentti Urho Kekkonen myönsi 1979.

Rykmentin upseerit mukana Hitlerin kukistamisyrityksessä

Saksassa ei ole ymmärretty sitä, että tämän Hitlerin henkilökohtaisen divisioonan komentaja oli Rommelin puolella 20 heinäkuuta (Stauffenbergin johdolla Hitleriä vastaan tehdyn murhayrityksen JK) ja oli valmis antautumaan länsiliittoutuneille. 9 rykmentin upseereista asetti henkensä vaaraan 21 upseeria ja melkein kaikki myös menettivät henkensä.

Wehrmachtin perinnesäännöissä on ainutlaatuinen määräys, että Jalkaväkirykmentti 9:ssä on ”perinnekelpoinen” vain upseeri, joka oli sitoutunut Hitlerin syrjäyttämiseen 20. heinäkuuta 1944. Nyksaksalaiselle yhteiskunnalle on hieman hankalaa, että ainoa tehokas vastarinta ei tullut vasemmalta, vaan perinnetietoisesta preussilaisesta aatellisesta up-

seeriliitistä.

Tämä johtaa nurinkuriseen tilanteeseen, että Bundeswehr leimaa ”ei-perinnekelpoiseksi” tunnetuimman JR9:n sotilaan, nimittäin entisen liittopresidentin Richard von Weizsäckerin. Hän ei päätenyt tovereidensa tavoin Hitlerin kansantuumioistuimeen tai Neuvostoliiton vankileirille, koska hän ei osallistunut heinäkuun 20. päivän attentaatiin. Muutamaa viikkoa ennen sodan päättymistä hän vain häipyi yksiköstään.

Kun Bundeswehr perustettiin 12. marraskuuta 1955, oli Wachbataillon ensimmäisten yksiköiden joukossa. Se perustettiin 16. helmikuuta 1957 tehtävänänsä hoitaa kansainvälisiä protokollatehtäviä. Se sai ensimmäisenä yksikkönä joukko-osastolippunsa 1965.

Wachbataillonin taisteluhuuto

on vuodesta 1713 alkaen ollut ”Semper Talis”, eli aina valmiina. Tunnus oli kirjailtu ”Pitkien miesten” ja 1. kaartin jalkaväkirykmentin kypärän koristeluun. Lause kuvaa myös pataljoonan erikoistehtäviä ja sen toimintojen täsmällisyyttä harjoittelussa.

Wachbataillon esiintyy valtiotievierailujen, seppeleenlaskujen ja muiden suurien seremonioiden yhteydessä ja on näin Bundeswehrin näkyvin joukko-osasto. Se tekee kunniaa liittopresidentin, liittokanslerin, puolustusministerin sekä Bundeswehrin ylitarkastajan (Puolustusvoimien komentaja JK) sekä kaakkien aselajien ylitarkastajien vieraille.

Wachbataillon toimii jääkäriperinteen mukaisesti ilman raskaita aseita. Kunnialaukauksia varten sillä on kuitenkin kuusi kappaletta M101-kenttähaupitsia. Sodan sattuessa Wachbataillonin tehtävänä on puo-

Wachbataillon ei ole pelkkä paraatijoukko, vaan harjoittelee normaalin jalkaväen tapaan. Tämän päivän panssari-nyrkki (Panzerfaust) eroaa kovasti Kannaksen veteraaneille tunnetusta aseesta.

lustusministeriön ja lii-tohallituksen suojaaminen.

Protokollatehtävät täyttävät Wachbataillonin päivät eikä se osallistu sotilaallisiin tehtäviin ulkomailla.

Rykmentiin pääsulle tiukat vaatimukset

Wachbataillonissa on yli 1 000 sotilasta ja sen on Bundeswehriin suurin pataljoona. Sen on lisäksi ainoa pataljoona, jossa on sotilaita sekä maameri- että ilmavoimista. Pataljoonan komentajaa ja hänen sijaistaan lukuun ottamatta on kaikilla sotilailla kaikkien kolmen puolustushaaran univormut, niin että kaikki puolustushaarat ovat aina edustettuina sen riveissä.

Pataljoonaan hyväksyminen edellyttää tiettyjä asioita: Sotilaiden piteuden tulee olla 179–193 cm, ylipainoa eikä silmälaseja sekä partaa sallita. Niin ikään ei saa olla allergioita eikä ryhtivikoja. Hiusten piteus tulee olla pään sivuilla vähintään

kuusi milliiä ja päälle 12 milliiä.

Alun perin Wachbatailloniin ei otettu naisia, sillä pataljoonan piti edustaa nimen omaan asevelvollisia ja hehän olivat miehiä. 2011 tapahtuneen asevelvollisuuden lakkautamisen jälkeen ovat kaikki sotilaat värvättyjä, ja nyt palvelee myös naisia tässä protokollayksiköissä.

Wachbataillon käyttää ainoana yksikkönä Bundeswehrissa nauhatomia mustia saappaita, joissa on raudoitettut korot. Ne olivat saksalaisen sotilaan vakiojalkineet läpi molempien maailmansotien sekä myös Bundeswehrissa aina 1970-luvulle saakka.

Pataljoonan käyttää seremoniatehtävissä ainoana yksikkönä kivääriotteita, jotka ovat peräisin preussilaisesta harjoitusrykmentistä. Niiden pohja on Fredrik suureen ajoissa, ja niitä käytettiin aina toisen maailmansodan loppuun saakka. Perinteisiä kivääriotteita käytetään niiden edustavuuden ja näyttävyyden vuoksi.

Virallisten esiintymisten näennä-

nen helppous on kuukausien harjoittelun tulosta. Jo peruskoulutukseen kuuluu kahdeksan viikon protokollakoulutus, joka jatkuu aamusta iltaan. Paikallaan seisomista harjoitellaan viidestä minuutista kahteen tuntiin pitkinä jaksoina. Harjoittelu kiväärin kanssa aloitetaan varhain, jotta sotilas tottuu asetta käsitellessään sen muotoon ja painoon.

Wachbataillon on tunnettu vaativasta koulutuksestaan ja tiukasta kuristaan sekä hyvästä yksikköhengestään. Protokollaristen kunniatehtävien ja jalkaväkikoulutuksen yhdistelmä sekä korkea perinnetietoisuus tekevät Wachbataillonista ainutlaatuisen yksikön Bundeswehrissa. Saksan liittotasavalta lähetti hyvin perustein parhaan joukko-osaston Hämeenlinnaan jääkäreiden kotiin-paluun 95-vuosijuhlan kunniaksi järjestettyyn juhlaan.

Mark Aretz
Käännös Jukka Knuuti

Saratovin rykmentistä jääkäriksi

Eversti Viljo Kauppilan tarina

Eversti Viljo Kauppila palveli Venäjän, Saksan ja Suomen armeijoissa. Kazanin sotakoulun käynyt Kauppila vaihtoi venäläisen rykmentin jääkärikoulutukseen. Talvisodassa hän johti divisioonaa ja jatkosodassa reserviupseerien koulutusta. Mikä hän oli miehikseen?

Viljo Kauppila syntyi vuonna 1892 Janakkalassa Kauppilan taloon. Hän oli aloittanut kansakoulun Turengissa ja menestyi niin hyvin, että isä suostui lähettämään hänet 1905 Riihimäen vasta perustettuun oppikouluun. Asiaa auttoi Lyyli-sisko, joka Heinolan seminaarista lähetti isälle kauniin puoltokirjeen.

Tultuaan vuonna 1913 ylioppilaaksi Viljo harjoitti aluksi yliopisto-opintoja Helsingissä.

Syksyllä Kauppila 1914 vapaaehtoisena Venäjän armeijan palvelukseen. Päätökseen vaikutti todennäköisesti maailmansodan puhkeaminen kuukautta aikaisemmin. Suomessa ei tuolloin ollut omaa sotaväkeä, mutta Venäjän armeijassa palveli paljon suomalaisia. Viljo kävi Kazanin sotakoulun ja komennettiin vuonna 1915 Saratovissa olevaan jalkaväkirykmenttiin.

Eversti Viljo Kauppila

Syksyllä 1915 Saratoviin alkoi tiukkaa huhuja jääkäri liikkeestä, vaikka postisensuuri oli kova. Pian Kauppilan suomalainen palvelustoveri Ensio Groundström (Kurkiala) sai Kalevi-veljeltään sähkeen, jossa kehoitettiin tulemaan pikimmiten kotiin, koska isä on kuollut. Koska asianomaisen isä oli kuollut jo vuosia aikaisemmin, toverukset arvasivat, mistä on kyse. Kalevi ilmestyi itse värväysmatkalle Saratoviin, jolloin asia selvisi lopullisesti. Kauppila toimitti hänen mukanaan Suomeen kirjeen, jossa tiedusteli sisareltaan Saksan matkalle tarvittavaa siviilipukuaan yms ja antoi ohjeet paluukirjeen peitekielestä. Kun se saapui, toverukset anoivat ”joululomaa”.

Saksaan Moskovan ja Hyvinkään kautta

Jännittävä junamatka Saratovista Saksaan suuntautui aluksi Moskovan kautta siskon luo Hyvinkäälle. Etappiohjeet Saksaan saatiin Hel-

singissä, jossa venäläiset sotilaskampeet upotettiin avantoon.

Junamatka jatkui santarmien silmien alla Ouluun, jossa yhdysmies ilmoitti Kemien etapin olevan vielä avoimena. Kauppila osti santarmeja hämätäkseen lipun Rovaniemelle, jolloin nämä päivittelivät, kuinka joku viitsii matkustaa pohjoisen hirmupakkasiin. Kauppila jäi kuitenkin junasta Kemissä, josta etappipalvelun ja suomalaisen poliisilaitoksen avustuksella käveli jätse Ruotsin puolelle. Matka jatkui junalla Tukholman kautta Saksan Lockstedtiin, jonne Kauppila saapui oltuaan matkalla kaksi viikkoa.

Saksan rajalle oli tullut vastaan jääkäri Kurt Martti Walle, jonka Kauppila muisti ulkonäöltä Helsingin yliopistosta. Mahtoivatko kaverukset tuolloin arvata, että tuleva jääkärikenraali Wallenius hakisi puolisoikseen Anni Joensuun Janakkalasta?

Ankaran jääkärikoulutuksen lomassa Kauppila sai sotakokemusta Saksan itärintamalla osallistumalla Mius-joen talvitaisteluihin. Luutnantiksi ylennetty Kauppila palasi jääkäreiden pääjoukon mukana Vaasaan 25. helmikuuta 1918.

Upseerina Suomen puolustusvoimissa

Kansalaissodan taisteluihin Kauppila osallistui mm Viipurissa, jossa haavoittui lievästi. Sodan päätyttyä hän toimi komppanianpäällikkönä ja pataljoonan komentajana Itä-Suomen joukko-osastoissa. Hän oli erityisen hyvä ampuja ja mm voitti puolustusvoimien mestaruuden pistooli- ja Suomen mestaruuden sotilaskivääriammunnassa.

Vuonna 1928 Kauppila sai siirron Reserviupseerikoulun johtajaksi Haminaan. Koulutusohjelmat hakivat tuolloin vielä muotojaan, mutta everstiluutnantti Kauppilan aikana

Tekstin on kirjoittanut kommodori **Matti Mäkinen**. Hän oli aikanaan pääesikunnan tiedotusosaston päällikkö.

ne vakinaistettiin. Tästä olikin hyötyä talvisodassa, jossa reservin upseerien panos oli erityisen suuri.

Vuonna 1933 Kauppila määrättiin Tampereen rykmentin komentajaksi, missä tehtävässä hänet ylennettiin everstiksi. Vuonna 1938 tuli siirto Keski-Suomen sotilasläänin komentajaksi, jolloin sodan ajan tehtäväksi tuli Keski-Suomesta koottavan divisioonan komentajuus.

Kun Suomen puolustusvoimat kutsuttiin ylimääräisiin harjoituksiin lokakuussa 1939, myös Osasto Kauppila, sittemmin 10. divisioona, siirrettiin Itä-Kannakselle. Osaston sotapäiväkirja kertoo, että Kauppila teki ahkerasti tarkastuksia rykmenteissään ja Taipaleenjoelle varustettavissa puolustusasemissa.

Talvisodan syyttyä Kauppilan divisioona joutui torjumaan vihollisen massiiviset hyökkäykset Vuoksen ja Taipaleenjoen yli. Erityisen raskaita taisteluja käytiin joulukuussa Koukunniemen- Suvannon seudulla, jossa mm syntyivät kompanianpäällikkö Yrjö Jylhän kiiras-tuli-runot.

Kauppila halusi pois komentajatehtävästä

Tällä välin Reserviupseerikoulu ja Kadettikoulu oli evakuoitu selustaan Niinisalon varuskuntaan. Synty-

neen Sotakoulukeskuksen johtajaksi komennettiin 27. joulukuuta eversti Viljo Kauppila, joka oli itse anonut vapautusta divisioonankomentajan tehtävästä. Anomusta on pidettävä epätavallisena, sillä divisioonan komentajuus on tunnetusti jokaisen upseerin unelma ja ponnahtuslauta kenraalin arvoon.

Vaikuttivatko Taipaleenjoen suuret tappiot Kauppilan ratkaisuun? Alkoiko rintamaoloissa ikä painaa 47-vuotiasta everstiä? Päättikö jäyhä hämäläinen luopua leijonien taivoittelusta ja jättää komentajuudet nuoremmille? Tunsiko Kauppila koulutuskokemustaan tarvittavan aikana, jolloin maa menetti kymmeniä reservin upseereita päivässä?

Siirtoon lienee useitakin syitä, mutta se koitui mitä ilmeisimmin puolustusvoimien onneksi. Upseeritarve rintamilla oli huutava ja Niinisalossa järjestettiin lyhennetyllä ohjelmalla yli tuhannen miehen upseerikursseja. Kauppila pysyi koulun johtajana koko sotien ajan ja johti peräti 18 kurssin koulutuksen. Johtajalla oli vaativa ja itsenäinen tehtävä, sillä koulutusohjelmia jouduttiin soveltamaan rintamakokemusten ja -tilanteen mukaan.

Reserviupseerikoulutus loppui Niinisalossa traagisesti tammikuussa 1945, jolloin Kauppila sai käskyn lomauttaa käynnissä olevan reser-

Kauppilan johdolla koulutettiin Suomen puolustusvoimille yli 20 000 reservinupseeria. 15 000 heistä sai koulutuksensa Niinisalossa. Kuvassa Upseerikoulun 56. kurssin päättäjäistilaisuus. Eversti V. Kauppila ja majuri Väänänen suorittavat rivistön tarkastuksen Niinisalossa 14.6.1943. SA-kuva Pikkukuvassa Niinisalon rakennuksia uudemmalla ajalta

viupseerikurssin oppilaat määräämättömäksi ajaksi. Valvontakomissio oli puhunut.

Viljo Kauppila teki tilanteesta johtopäätöksensä ja siirtyi siviilielämään. Hän suoritti 1946 kauppakorkeakoulun pankkiopin tutkinnon ja siirtyi pankinjohtajaksi Kuusankoskelle. Myös puoliso Pirkko (Viholainen) oli pankkialalla. Avioliitto jäi lapsettomaksi.

Viljo Kauppila oli sotilaskoulutuksen asiantuntija, joka oli kerännyt kokemuksensa kolmen maan asevoimista. Hänen johdollaan koulutettiin Suomen puolustusvoimiin yli 20 000 reservin upseeria, näistä 15 000 Niinisalon vaativissa olosuhteissa. Varmaa on, että Kauppilalle riitti haunnostajia sodan jälkeenkin.

Lopullinen paluu kotipitäjään tapahtui vuonna 1976, jolloin hänet haudattiin sukuhautaan Janakkalan hautausmaalle.

Meidän aikamme jääkäreitä ovat rauhanturvaajiksi lähtevät suomalaiset, sanoi Kauhavan kaupunginvaltuuston 1. varapuheenjohtaja Antti Kurvinen.

Esitelmien jälkeen käytiin vilkas keskustelu. Puheenvuoroja jakaa perinneyhdistyksen puheenjohtaja Pertti Laatikainen. Vasemmalla Kari Hokkanen ja oikealla Veikko Leväniemi.

16. Jääkäriseminaari Korttesjärvellä

Rauhanturvaajat ovat tämän päivän jääkäreitä

Rauhanturvaajat ovat tämän päivän jääkäreitä. Tämän rinnastuksen esitti Kauhavan kaupunginvaltuuston ensimmäinen varapuheenjohtaja Antti Kurvinen kaupungin tervehdyksessä järjestyksessä 16. jääkäriseminaarille. Kurvinen lupasi Kauhavan kaupungin tuen jääkäriseminaarille vastakin

Jääkärien paluu oli suuren draaman kaunein kohta. Näin lennokkaasti oli fil. tri. Kari Hokkanen otsikoinut esitelmänsä 95 vuotta jääkäreiden paluusta. Kun jääkäri Heikki Nurmion kirjoittamassa ja Sibeliuksen säveltämässä *Jääkärimarssi* lausutaan: ”satu uusi nyt Suomessa syntyvä on”, niin se kuvaa komeasti jääkärihistorian yhden piirteen, sanoi Hokkanen

Se oli todellakin paljolti kuin satua, ei järjellä selitettävää. Ne historiankirjoittajat, jotka selittävät historian kulkua aineellisilla seikoilla, eivät kerta kaikkiaan löydä

rationaalista selitystä Suomen jääkäriliikkeelle. Pari tuhatta nuorta miestä vaaransi tulevaisuutensa ja henkensäkin lähtemällä vieraaseen maahan, olosuhteissa, joissa he juridisesti syyllistyivät maanpetokseen, eikä paluusta ollut mitään varmuutta.

Parole julkaisee Hokkasen erinomaisten tekstin tuonnetun in extenso.

Fil. kand. Veikko Leväniemi oli saanut aiheekseen Vimpelin sotakoulun. Hän ilmoitti ottaneensa vapauden ja laajentaneensa aihetta. Ja syytä olikin, sillä hän muistutti, että Lappajärven eri rannoilla oli alkuvuodesta 1917 kaksikin sotakoulua. Vimpelin sotakoulun lisäksi Lappajärvellä oli ratsukoulu. Se syntyi, kun Porvoon lähellä Saksanniemen kartanossa toiminut Järjestyslipusto, johon värväytyi 204 rakuunaa, punakaartin kanssa käydyin kahakan seurauksena päätettiin siirtää Lappajärvelle.

Parole palaa myöhemmin tänä vuonna Vimpelin sotakoulun asioihin paitsi Leväniemen tekstin myös muunkin aineistoin muodossa.

Hyvien esitelmien lisäksi kuultiin sotilasmusiikkia musiikkikapteeni Sami Salmivuoren johtaman Pohjanmaan sotilassoittokunnan esittämänä. Ensi vuoden seminaarissa saamme olla ilman sotilasmusiikkia, sillä Pohjanmaan sotilassoittokunta muuttuu paikkakuntalaisten suureksi murheeksi historiaksi siinä kuin Kauhavan ilmasotakoulukin.

Seminaari noudatti perinteistä linjaa siinäkin, että sali on vanhaa hyvää perinnettä noudattaen noin 150 hengen yleisön kansoittama. Väkeä oli tullut eri puolilta tasavaltaa, Suomen Turusta jopa kokonainen bussilastillinen.

Teksti: Jukka Knuuti

Kuvat: Raimo Latvala

UUDET VÄRILLISET POSTIKORTIT MYYNNISSÄ!
Jääkärilippu, Jääkärikunniamerkki ja Bockin maalaus Jääkärien tulo Vaasaan. Kansliasta.

Mikko Porvali on tuottelias kirjailija Viisi kirjaa neljässä vuodessa

Mikko Porvali (s. 1980) on poliisin rikostutkija ja oikeustieteen maisteri. Poliisityön lisäksi hän on palvellut puolustusvoimien kansainvälisissä tehtävissä sekä avustanut useita lehtiä. Mikko on JP27:n perinneyhdistyksen Jyväskylän osaston aktiivinen jäsen.

Kuva: Mikko Anttonen.

Perinneyhdistyksen jäsenistössä lienee useampiakin henkilöitä, jotka ovat kirjoittaneet kirjan tai kirjoja. Mutta kukaan ei taida pärjätä jyväskyläläiselle Mikko Porvalille, joka on viimeisen vajaan neljän vuoden aikana julkaissut peräti viisi kirjaa.

Mutta antaa Mikon itse kertoa, kuinka hänestä tuli kirjailija. ”Minusta tuli kirjailija oikeastaan niin, että pari kustannusyhtiötä kiinnostui gradututkimukseni julkaisemisesta, kun sitä heille tarjosin. Eli ensimmäinen kirjani ”Vakoojakoulu” on muokattu oikeushistorian ja hallinto-oikeuden aloilla tekemästäni pro gradu -työstä. Tuo teos he-

rätti lukijoiden mielenkiintoa, ja sen jälkeen yksi asia on johtanut toiseen. Harrastamani sotahistorian piiristä on löytynyt aiheita, joita kustantaja on ollut valmis julkaisemaan”.

”Kirjoittajaksi sen sijaan tulin lukioiässä rahapulassa. Harrastin tuohon aikaan intohimoisesti jääkäriilikettä, ja opiskelijajopojan innostuksella tein sanomalehti *Keskisuomalaiselle* artikkelin säveltäjä Sam Sihvon elämästä. Taisin olla 17-vuotias. Yllätyksekseni lehti julkaisi jutun ja jopa maksoi siitä”. Tämä teksti sisältyy Mikon tuoreimpaan kirjaan, *Rautasormukseen*.

”Kun huomasin homman kannattavan, jatkoin ”alalla”: päädyin

ensin kesätöihin paikallislehteen ja varusmiespalvelukseni aivan lopussa toimittajaksi *Ruotuväkeen*. Jälkimmäinen kokemus oli ainutlaatuinen, sillä palvelus huipentui Bosnia-Hertsegovinaan tehtyyn juttukiertueeseen. Muutenkin *Ruotuväki* oli näköalapaikka puolustusvoimiin – ja todellinen korkeakoulu kirjoittamisen deadlineihin”.

Näin Mikko kertoo tämän päivän tekemisistään: ”Alkuvuodesta ilmestyi teos *”Rautasormus – rakkaustarinoita sotavuosien Suomesta”*. Siinä on jääkäriaiheinen tarina, joka sattuu olemaan teemansa vuoksi jälleen juuri Sam Sihvosta ja Sabinastaan eli alkuperäisestä jääkärin ”morsiamesta”.

Mikko Porvalin kirjat liittyvät enemmän vai vähemmän häneen sukutaustaansa. Ensimmäisessä kirjassa *”Vakoojakoulussa”* kerrotaan, kuinka suomalaiset kouluttivat venäläisiä sotavankeja vakoilijoiksi ja myös lähettivät heitä Neuvostoliittoon. Vakoojien kouluttajana oli Mikon isoisa luutnantti **Antti Porvali**. **Erkki Tuomioja** kirjoitti netissä viikon kirjavinkissään varsin myönteisen arvion *Vakoojakoulusta*.

Mikon isoisa on keskeinen henkilö myös kirjassa *Operaatio Hokki*. Kirjan kuvaama tiedusteluretki oli Suomen kaikkien aikojen suurin maahanlaskuoperaatio vihollisen selustaan syksyllä 1944. Kirja esiteltiin Parolen numerossa 2/2012. Kirja oli myös Tieto-Finlandia-ehdokkaana

Mikon ensimmäinen kirja, *Vakoojakoulu*, julkaistiin vuonna 2010.

Kaatonut Normandiassa-kirjan nimihenkilö on Mikon kaukainen sukulainen.

Operaatio Hokki kertoo mittavasta kaukopartio-operaatiosta kesällä 1944.

Operaatio Hokki on julkaistu (2012) ruotsiksi nimellä *Bakom röda armens linjer*.

Vakoilujuttujen välipalaksi Mikko kirjoitti ”*Kaatunut Normandiassa*”. Ja taas kerrotaan sukulaismiehestä, **Olavi Nenosesta**. Hän oli muuttanut Karjaan kannakselta Kanadaan ja sillä värväytynyt sotilaaksi ja kaatui Normandian maihinnousussa. Kirjan esittely tässä lehdessä.

Syksyllä 2012 ilmestyi ”*Päämajan salainen tiedustelija*”. Kirja perustuu professori ja slavisti **Igor Vahroksen** sodanaikaisiin kirjeisiin. Kirja esiteltiin Parolen numerossa 4/2012

Tuorein teos ”*Rautasormus*” on vähemmän sotahistoriaa, Se sisältää 12 sota-aikoihin liittyvää tarinaa, kuten kirjan nimestä voi päätellä. Kirja esitellään lehden tässä numerossa.

Tällä hetkellä Mikon työlistalla on jatkosodan aikainen erikoisjoukkotoiminta sekä sotilastiedottaminen. Tarkoitus on kertoa siitä, minkälaista tietoa kaukopartioiden toiminnasta välitettiin kotirintaman tiedotusvälineille.

Jääkäriliike on ytimenä sotahistorian harrastuksessa

”Jääkäriliike on ollut kaiken sotahistorian harrastamiseni ydin varsin pitkään, ja suurin osa pikkuhiljaa kokoilemani kirjaston kirjoista koskee jääkäreitä. Aihepiiri on kuitenkin tutkittu niin perin pohjin, että

ainakaan juuri nyt suunnitelmissani ei ole jääkäriaiheista kirjoittamista. Jos eteen ilmaantuisi aiemmin tutkimatonta aineistoa tai riittävän hyvää uusia näkökulmia, mielelläni kyllä tarttuisin aiheeseen. Muutamilla jääkäreillä oli niin mielenkiintoinen elämäntarina, että jonkinlaiset biografiset työt voisivat hyvinkin kiinnostaa”.

”Tässä jääkäriyhteydessä lienee mainittava, että olen palvellut EU-tehtävissä sotilaspoliisipuseerina Bundeswehrin 151. Sotilaspoliisikompaniassa, joka on sijoitettuna Eckernfördeeseen. Paikka on varsin lähellä Hohenlockstedtia, ja kahden muun samaan joukkoon sijoitetun suomalaispoliisin kanssa kävimme useampiakin kertoja virkistäytymässä ja verestämässä jääkäriajokojen perinteitä Lockstedtissa. Kun jääkäriliike oli itselle niin lähellä sydäntä, oli varsin sykehdyttävä kokemus painella taisteluharjoituksissa samoilla seuduilla”.

Parole julkaisi viime vuonna (3/2012) Mikko Porvalin kirjoituksen Toivo Kuulan murhasta. Mikko toteaa jutun lopussa, että Jääkäriliiton arkistossa on joitain jääkärien päiväkirjoja vuodelta 1918, jotka on määrätty salaisiksi sadaksi vuodeksi.” Kun arkisto aukeaa tammikuussa 1918, oven takana odottaa epäilemättä muutama historiantutkija. Miksei heidän joukkonsa mahtuisi yksi rikostutkijakin”.

Mitä tarkoittit tuolla loppupuheenkosella?

Toivo Kuulan murhajatun loppupuhenkilö on kyllä todesta otettava lausahdus. Kaikki tuon tapauksen varsinaiset asiakirjat tosin ovat olleet julkisia jo pitkään – ainoa oljenkorsi olisivat ne Viipurissa olleiden jääkäreiden päiväkirjat, jotka on määrätty salaisiksi sadaksi vuodeksi. Niissä saattaisi olla jotain, tai sitten ei. Sitovan näytön merkitystä niillä tuskin voisi olla – ellei siellä sitten olisi seikkaperäistä tunnustusta ja tilintekoa – mutta jotain vihjeitä niistäkin voisi toivoakseni saada.

Mutta eivät Mikon henkiset harastukset pysähdy kirjoittamiseen. Vuoden 2011 kesäpäiville osallistuvat muistavat, kuinka Mikko Porvali säesti painolla oopperalaulaja Timo Järivistä.

Mikko Porvalin kirjat

- Vakoojakoulu – Päämajan asiamieskoulutus jatkosodassa. Atena 2010
- Kaatunut Normandiassa – Suomalaisotilaan tarina. Atena 2011
- Operaatio Hokki – Päämajan vaiettu kaukopartio. Atena 2011
- Salainen tiedustelija – Suomalaisen vakoojapuseerin kirjeet 1940–44. Atena 2012
- Rautasormus Atena 2013

Operaatio Hokki julkaistiin 2012 Ruotsissa nimellä *Bakom röda armens linjer*.

Salainen tiedustelija – Suomalaisen vakoojapuseerin kirjeet 1940-44 julkaistiin 2012.

Rautasormus sisältää joukon lyhyitä tarinoita sotiimme liittyvistä ihmis-kohtaloista

PUHEENJOHTAJAN KYNÄSTÄ

Ottuani kuluvan vuoden alussa puheenjohtajuuden, olen huomannut, että olen hypännyt vauhdilla liikkuvaan junaan. Yhdistyksen perusrutiineihin tutustumisen ohella on Jääkäreiden 100 -vuotisstrategian toteuttamiseen liittyvät tapahtumat ja niiden valmistelu saatu liikkeelle. Myös yhdistyksen alaosastoihin ja jäsenistöön tutustuminen laajemmin on ollut mahdollista erilaisten tapahtumien yhteydessä.

Yhdistyksen kanslia on eräänlainen yhteydenpidon solmukohta jäsenistöön ja myös ulospäin erilaisiin yhteistyötahoihin. Yhdistyksemme on verrattuna moneen muuhun yhdistykseen onnekas, kun meillä on käytössämme toimivat toimistotilat ja mahdollisuus palkata toimistoon työntekijä. Moni muu yhdistys pyörittää toimintoja ilman vastaavia resursseja. Myös vuosien ja vuosikymmenien mittaan vakiintuneet toimintatavat takaavat yhdistyksen hyvän hallinnon, luovat jatkuvuutta ja mahdollistavat samalla toimintojen kehittämisen.

Alkuvuoden päätapahtuma oli uudistetun Jääkärilipun nauлаustilaisuus Hämeenlinnassa. Kanta-Hämeen alaosasto teki työnsä Jääkärikanslian tuella virheettömästi ja suurella sydämellä, josta on lausuttu asianmukaiset kiitokset heille. Monen muun yksityiskohdan ohella oli myös hienoa huomata niin monen jäsenistöön kuuluvan henkilön läsnäolo ikimuistoisessa tilaisuudessa Verkatehtaalla.

Toinen Jääkärien perintöön liittyvä vuosittainen tilaisuus oli huhtikuussa Jääkäriseminaari Korttesjärvellä. Tilaisuuteen oli saatu kaksi erinomaista esitelmöitsijää, Kari Hokkanen ja Veikko Leväniemi. Korttesjärvelläkin oli sali täynnä ja yleisön aktiivisuus paneelikeskusteluvaiheessa oli korkealla tasolla. Hieno perinne, jonka jatkumisesta on huolehdittava.

Tällä hetkellä yhdistyksessä valmistellaan 100-vuotisstrategiaan liittyviä suurempia tapahtumia. Marraskuun 20. päivän iltana vuonna 1914 Helsingin Ostrobotnian kassahuoneessa pidettiin Suomen itsenäisyysliikkeen järjestäytymiskokous. Kokous oli samalla Jääkärivärväyksen aloittamisen päätöskokous. Juhlistamme kyseisen kokouksen 100-vuotispäivää pitämällä kyseisenä

päivänä juhla kokouksen samaisessa Ostrobotnian kassahuoneessa, vastaanoton sekä Jääkärikonsertin Finlandia-talolla.

Seuraava tapahtuma on Jääkäreiden koulutuksen aloittamisen 100-vuotistilaisuus Hohenlockstedissa vuonna 2015. Alustava päivämäärä on 27.2.–1.3.2015. Pyrimme pitämään Saksassa tilaisuuksiin liittyen jääkäriaiheisen seminaarin varsinaisen 28.2 pidettävän juhlapäivän ohella.

Jääkäreiden 100-vuotismuistoteos on valmisteilla Jääkärisäätiön johdolla. Sitä varten ollaan kokoamassa toimituskuntaa, joka ohjaa kirjan tuottamisen. Pyrimme myös saamaan jonkun TV-kanavista tekemään jääkäreiden elämäntyötä käsittelevän ohjelman 100-vuotistapahtumiin liittyen.

Tuoreena puheenjohtaja toivon jäsenistön aktiivisuuden jatkuvan erilaisissa toiminnoissa. Jokaisella ala-osastolla tulisi olla toimenpideluettelon muotoinen strategia niistä tapahtumista ja toiminnoista, joita seuraavien vuosien aikana aiotaan eri paikkakunnilla toteuttaa. Perinteisiä hyviä toimintamuotoja ovat erilaiset koulu- tai varuskuntavierailut, jääkärien elämäntyön muistaminen paikallisten perinteiden mukaisesti sekä näkyminen erilaisissa maanpuolustus- ja muissa tilaisuuksissa. Haluan nostaa esille erityisesti uuden jäsenistön rekrytointin. Mikäli jokainen alaosasto nostaa jäsenmääränsä kymmenellä (10) henkilöllä, nousee jäsenmäärämme uudelle tuhatluvulle yli 2000 tuhannen jäsenen, joka on hyvä yhteinen tavoitteemme.

Olemme myös kehittämässä internet-sivustojamme enemmän ajankohtaista toimintaa palvelevaksi. Pyrimme saamaan yhdistyksemme tapahtumat näkyviin aikaisempaa paremmin, teemme ala-osastoja palvelevan kalenterin, sekä pyrimme saamaan eri tilaisuuksiin käytettävää materiaalia yhdistyksen jäsenistölle helposti käyttöön saatavaksi nettisivujen kautta.

Valmistautuessani 8.6. pidettävään Jääkärilipun siunaustilaisuuteen Liepajaan, toivotan jäsenistölle hyvää kesää!

Pertti Laatikainen

JP27:n perinneyhdistyksen hallituksen puheenjohtaja

ARTO NOKKALA

SÄILYYKÖ SUOMALAINEN ASEVELVOLLISUUS?

Varusmiehet Kolilla. Suomalaiset arvostavat varusmiespalvelua. Kuva: Maavoimat/Marko Jalkanen.

Arto Nokkala on yhteiskuntatieteiden tohtori ja Maanpuolustuskorkeakoulun strategian ja turvallisuuspolitiikan dosentti. Hän palveli upseerina 25 vuotta ja siirtyi reserviin everstiluutnanttina vuonna 1995. Sen jälkeen hän toimi Tampereen yliopistossa vierailevana tutkijana, yliassistenttina ja erikoistutkijana. Nykyisin hän on vapaa tutkija.

Euroopassa on siirrytty vapaaehtoisten ammattarmeijoiden aikakauteen, mutta suomalaista asevelvollisuutta ei mikään ole tuntunut horjuttavan. Siitä huolimatta on hyvä tarkkailla sellaisia tekijöitä, jotka saattavat muuttaa sitä tulevaisuudessa. Näistä merkittävä osa on yhteiskunnallisia, koska asevelvollisuus on yhteiskunnallinen instituutio. Lisäksi se on puolustuspolitiikan kohde ja tuotos, puolustusvoimien organisoimisen tapa.

Asevelvollisuus on koskenut kysymystä siitä, miten kansalaisen tulee osallistua maansa puolustamiseen, koska hän saa vastikkeeksi valtiolta hoivaa, suojaa ja tukea. Asevelvollisuusarmeijoihin siirryttäessä taustana olivat myös kansalaisten oikeudet. Vapaan maan vapaa kansalainen sai osallistua maanpuolustukseen. ”Täällä on suorana seistä ja kaatua joka miehellä oikeus”, todetaan Sillanpään marssilaulussakin. Vaikka käytännössä asevelvollisuus koski vain miehiä, niin kaiken kaikkiaan sen pohjana oli ajatus aseisiin tarvittaessa tarttuvasta yhtenäisestä kansakunnasta.

Kansakunta aseissa- ja kansalainen-sotilas -käsitteet eivät aina juurtuneet kovin syvälle yhteiskuntaan. Iso-Britannia ja Ranska ovat esimerkkejä maista, joissa yleinen asevelvollisuus huipentui maailmansodissa. Niistä eroon päästyä se alkoi hiipua. Monissa Euroopan maissa asevelvollisuus alettiin etenkin toisen maailmansodan päätyttyä kokea turhaksi yhteiskuntarasisitteeksi. Yhteys sen ja valtion kansalaisilleen antaman väliltä alkoi katketa.

Vain Kreikka, Kypros Norja ja Sveitsi ja me

Nyt Euroopassa Suomen ohella vain Kreikka, Kypros, Norja ja sotalaitokseltaan poikkeava Sveitsi voidaan enää lukea maihin, joissa on selvästi laaja yleinen asevelvollisuus. Runsaat kymmenen maata käyttää valikiovampaa mallia. Niistä useimmat ovat muita kuin EU- ja Nato-maita. EU-maa Itävallassa asevelvollisuudesta luopuminen torjuttiin kansanäänestyksessä tammikuussa 2013. Joissakin maissa asevelvollisuus on säilytetty laissa. Sen uusi käyttöön-

otto tulee kuitenkin vähitellen yhä vaikeammaksi, jos velvollisuuden toteuttamisesta on ehditty rauhan aikana luopua.

Suomalaisesta asevelvollisuudesta luopumiseen ei ole suuria ulkopuolelta tulevia paineita. Kulttuurimme ei myönteisesti näitä normeja, jotka muualla ovat tuottaneet asevoimien ammattimaistumista. Syitä tähän voidaan etsiä monelta taholta. Suomessa on vallinnut verraten vahva yhtenäiskulttuuri. Maatalousyhteiskunnasta on siirrytty pois varsin myöhään. Meillä ei ole ollut sellaista murrosta, joka olisi romahduttanut puolustusvoimien tai asevelvollisuuden hyväksyttävyyttä. Tästä voidaan yhä antaa kiitos sille ikäpolvelle, jonka ansiosta Suomi selvisi toisesta maailmansodasta joutumatta miehityksiksi. Kulttuurimurros 1960-luvun lopussa jäi laimeaksi. Lisäksi Suomi on kaikesta tietoyhteiskuntakehityksessä mukanaolosta huolimatta geopolittisesti reunalla ja suuren Venäjän naapuri.

Yleiseen asevelvollisuuteen liitetään Suomessa myös paljon sellaisia kasvatusmerkityksiä, joista monessa muussa yhteiskunnassa on luovuttu. Sosiologisesti katsoen näin laaja yleinen asevelvollisuus tuottaa itseään ylläpitävää normipainetta. Suomalaisen miehen kuuluu yhä ensisijaisesti mennä varusmiespalvelukseen. Suomessa on jopa erityinen maan-

puolustusyhteisö, joka perustuu yhteiskunnan ja puolustusvoimien läheiseen ja monitasoiseen suhteeseen.

Nämä tekijät pitävät yllä myös sotilaallisen turvallisuuden ja ylipäättään sotilaallisten arvioiden painoa turvallisuuskäsitysten laajentumisenakin. Suomen laajalla alueella tarvitaan paljon joukkoja. Niitä olisi vaikea tuottaa riittävästi ja kustannustehokkaasti, jos turvauduttaisiin pelkkään vapaaehtoisuuteen ja ammattiarmeijaan. Toisin kuin muualla Suomessa arvostetaan suuresti sitä, että puolustusvoimat varautuu ennen kaikkea ehkäisemään ennalta ja torjumaan vieraan valtion hyökkäyksen. Osallistumista kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan pidetään kyllä tärkeänä mutta toissijaisena tehtävänä, ja sitäkin on perusteltu oman maan puolustuksen tarpeilla.

Mahdollisimman moni koulutetaan

Tällä hetkellä koetetaan mahdollisimman moni palveluskelpoinen mies ja vapaaehtoinen nainen kouluttaa sotilaaksi. Puolustusvoimia uudistettaessakin varusmieskoulutus yritetään pitää houkuttelevana ja tehokkaana. Tämä linja ei kuitenkaan oikeuta sulkemaan silmiä muutosten mahdollisuudelta, etenkin jos

asiaa ajattelee kaksi – kolmekymmentä vuotta eteenpäin.

Yksi muutostie liittyy siihen, että yhteiskunnan monipuolinen turvallisuus korostuu. Se nojaa suomalaisen kokonaisuuspuolustuksen traditioon, joka viimeisen kymmenen vuoden aikana on muuntautunut yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi jo normaalioloissa. Se on eri hallinnonalojen yhteistyötä, verkostoitumista ja osittain resurssikilpailuakin. Toisiksi yhteiskunnan turvallisuus on ollut ennen muuta valmiuksia ja järjestelyjä, joita asiantuntijat ovat kehitelleet virastoissa ja organisaatioissa ja valtioneuvosto hyväksynyt. Toiminnan jalkauttaminen yhä enemmän eritasoisiksi käytännöiksi on käynnissä.

Kansalaisten kuvassa on vielä vahvasti sellainen maanpuolustus, jossa keskeistä on puolustusvoimien toiminta ja sotilalliseksi ymmärretty puolustuskyky. Jos sotilaiden tarve kriisiajan organisaatioissa kuitenkin vähenee, niin yhteiskunnan turvallisuuden vakiintuessa se voi vahvistaa ajatuksia yleisestä palveluvelvollisuudesta. Se merkitsi nuorten kouluttamista erilaisiin turvallisuuspalvelutehtäviin. Sotilaskoulutus olisi yksi väylä. Samalla siviilipalvelus menettäisi asepalvelusta korvaavan luonteensa.

Asevelvollisuuden muuntaminen

Jääkärit hiihtomarsilla M05 lumipuvuissa. 29.1.2008 Sodankylä. Kuva: Puolustusvoimien kuvakeskus

Taistelija. Kuva: Puolustusvoimien kuvakeskus

tällaiseksi kohtaisi kuitenkin monia esteitä. Se edellyttäisi sitä, että etenkin Venäjään liittyvät turvallisuusympäristökäsitykset olisivat Suomessa muuttuneet. Itänaapuria ei enää voitaisi pitää edes potentiaalisena uhkana siten kuin vielä tänä päivänä. Lisäksi yleistä palvelusvelvollisuutta tuskin voitaisiin ulottaa koskemaan naisia samalla tavoin kuin asevelvollisuus nyt koskee miehiä.

Asevelvollisuus vielä 10–20 vuotta

Suomalaisella yleisellä asevelvollisuudella näyttäisi nyky muodossaan olevan tulevaisuutta ainakin 10 tai 20 vuotta eteenpäin, ehkä kauemmin. Sen jatkuvuutta tukevat vahvasti myös valtiotalouden näkymät ja vakiintunut tapa, joilla puolustusvoimien tarpeita on kohdeltu. Nykyisen rauhantilan ja integraation oloissa on varsin epätodennäköistä, että puolustusmäärärahojen tasoa merkittävästi nostettaisiin muihin valtion menoihin verraten. Toisaalta sotilaallista puolustusta tuskin voidaan laskea korkeasta maanpuo-

lustustahdosta huolimatta pelkän vapaaehtoisuuden varaan, vaikka silläkin on paikkansa myös asevelvollisuusjärjestelmässä.

On toki sellaisia tekijöitä, jotka saattavat tuottaa nopeampaa muutosta. Puolustusvoimien itsensä kanta on erittäin tärkeä, koska poliitikot luottavat vahvasti sotilaiden ammatillisiin arvioihin. Jos siis kenraalimme alkaisivat vakuutella, että riittävä puolustuskyky kyetään tuottamaan ilman näin laajaa asevelvollisuutta, se saattaisi käynnistää muutoksen. Lisäksi, jos miesten palveluskelpoisuus heikkenisi nykyisestä tai varusmiespalveluksen keskeyttävien määrä nousisi olennaisesti, koko velvollisuutta saatettaisiin arvioida uudestaan. Uudistettu maavoimien taistelutapa vaatii sotilailta hyvää fyysistä ja henkistä kestävyyttä.

Ulkomailla siirtyminen varusmiesten suureen valikointiin on melko nopeasti vienyt ammattiarmeijaan. Kaikkia eurooppalaisia yhteiskuntia koskettavassa muutoksessa on myös piirteitä, jotka saattavat yllättävästikin rapauttaa yleistä asevelvollisuutta. Tällaisia ovat esimerkiksi yksilöllistymisen ja uudenlaisen ”virtuaaliyhteisöllisyyden” vahvistuminen sekä tasa-arvoistumisen paineet. Yhteiskunnan haavoittuvuuden ja erilaisten riskien korostuminen sekä tiedon hallinnan ja valvonnan tarpeen ja mahdollisuuksien korostuminen voivat myös suosia asevelvollisuuden muuntumista.

Peruskysymys on yhä se, koetaanko Suomessa olevan riittävästi sellaista arvokasta, jonka yhteiseen turvaamiseen halutaan vaikeissakin tilanteissa omakohtaisesti osallistua. Odotetaanko, että asiaan vihkittyneet ammatti-ihmiset riittävät huolehtimaan turvallisuudestamme silloinkin? Puolustuksen vaatimusten kuvittelua vaikeuttaa se, että Suomessa on kauan totuttu nauttimaan rauhan oloista ja verraten suuresta hyvinvoinnista. Rohkenen kuitenkin luottaa siihen, että suomalaiset perusarvot – kansallinen henki – kantavat yhä muuttuvassa yhteiskunnassa. Isänmaata puolustetaan yhä tarvittaessa aseellisesti.

Jääkärilippu-postimerkki

Helsinki-Uusimaan osasto on teettänyt oheisen 1.luokan ikipostimerkin, jossa liehuu jääkärilippu. Suunnittelutyötä veti osaston edellinen puheenjohtaja Henrik Lagus.

■ Merkkiä voi tilata joko jääkärikanstia sähköpostitse jaakarikanslia@kolumbus.fi tai puhelimitse numerosta 09 135 1009 tai 050 377 8845 (Tiina Kiiski).

Toimitusaika on noin kaksi viikkoa. Postimerkkiä myydään kaymmenen kappaleen arkeissa ja minimimitiläusmäärä on yksi vihko. Arkin hinta on 20 euroa. Lisäksi tulevat toimituskulut.

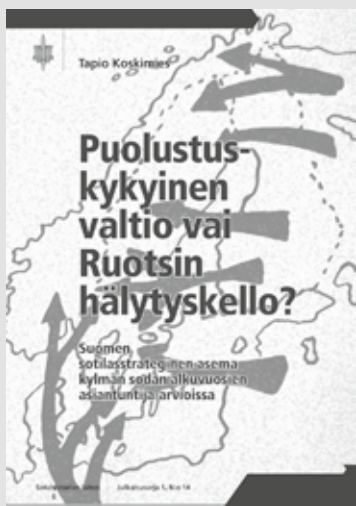
Jääkärilippu-postimerkki on tyylikäs tapa kertoa jääkäriperinteistä. Merkki sopii mainiosti myös lahjaksi.

Ruotsi vakoili Suomessa 1950-luvulla pelätessään N:liiton hyökkäystä

Tapio Koskimies on helsinkiläinen filosofian tohtori ja strategian ja tiedusteluhistorian tutkija.

Teksti pohjautuu Tapio Koskimiehen väitöskirjaan ”Puolustuskyykyinen valtio vai Ruotsin hälytyskello? Suomen sotilasstrateginen asema kylmän sodan alkuvuosien asiantuntija-arvioissa”. Väitöskirja hyväksyttiin Helsingin yliopistossa 2011 ja on julkaistu Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitoksen julkaisusarjassa 1 n:o 14.

Ruotsi oli 1950-luvun alussa huolissaan Neuvostoliiton mahdollisesta hyökkäyksestä Ruotsiin Suomen kautta. YYA-sopimus nähtiin Ruotsissa Neuvostoliitolle annetuksi luvaksi käyttää Suomen maaperää ja ilmatilaa hyökkäykseen Ruotsia. Pysyäkseen tilanteen tasalla ja saadakseen ennakkovaroituksen mahdollisesta hyökkäyksestä Ruotsilla oli Suomesa tehokas vakoiluverkko.

Ruotsin turvallisuusetujen mukaista oli Suomen säilyminen itsenäisenä valtiona, ja sen Ruotsi ilmoitti jo sodan aikana myös Neuvostoliitolle. Ruotsin turvallisuuspoliittiset ratkaisut olivat puolestaan Suomen kannalta tärkeitä. Kylmän sodan tutkijoita on jakanut kysymys, kuinka suuri merkitys Suomen asemalla oli Ruotsin ratkaisuihin, esimerkiksi päätökseen jäädä Naton ulkopuolelle sen perustamisvaiheessa, vaikka länsivallat painostivat sitä liittymään. On väitetty, että Ruotsi pysyi puolueettomana, jotta ei olisi vaikeuttanut Suomen asemaa, koska Neuvostoliitto olisi voinut reagoida Ruotsin liittoutumiseen kiristämällä otettaan Suomesta, ehkä jopa miehittämällä koko maan. On myös sanottu, että Neuvostoliiton otteen voimakas kiristyminen Suomesa olisi saanut Ruotsin liittymään Natoon ja että tämä skenaario olisi pelastanut Suomen neuvostomiehitykseltä.

Suomen merkitys Ruotsin puolustukselle tuli ennen kaikkea siitä, että Neuvostoliiton maahyökkäys Ruotsiin oli käytännössä mahdollinen vain Suomen Lapin kautta. Lisäksi Ruotsin puolustusvoimissa pelättiin venäläisten hyökkäystä meritse Pohjanlahden yli sekä Porkkalan tukikohdasta suoraan Ruotsin ydinalueille.

YYA-sopimus oli ruotsalaisten upseerien silmissä Neuvostoliitolle

annettu lupa käyttää Suomen maaperää ja ilmatilaa hyökkäykseen Ruotsia ja Norjaa vastaan, jopa suoraan läpimarssiin Tornionjoelle ja Pohjanlahdelle. Siksi ruotsalaiset seurasivat jatkuvasti YYA-sopimuksen sotilaallisia vaikutuksia, ennen kaikkea Suomen ja Neuvostoliiton mahdollista sotilaallista yhteistyötä. Ruotsalaisten pelko ainakin alkuvuosina oli se, että Suomi luovuttaisi sopimuksen perusteella Pohjois-Suomen puolustusvastuun Neuvostoliitolle, ehkä jo rauhan aikana. Sodan aikana neuvostojoukot tulisivat joka tapauksessa Lappiin, se oli yksi Ruotsin puolustussuunnittelun lähökohdista.

Ensimmäisinä sodan jälkeisinä vuosina Ruotsin puolustussuunnittelussa pidettiin mahdollisena Neuvostoliiton hyökkäystä joko Suomen Lapin tai Tanskan kautta. Suoraan hyökkäykseen Itämeren yli venäläisillä ei vielä siinä vaiheessa ollut riittävästi merikuljetus- ja maihinnousukalustoa. Ruotsin joukkojen perustaminen ja keskittäminen Suomen vastaiselle rajalle sekä Perämeren rannikolle veisi kuukauden, joka samalla oli tiedustelulta vaadittava vähimmäisvaroitusaika Suomen suunnalla. Jyrkkään aluepuolustukseen heti Tornionjoelta alkaen ei aiottu ryhtyä, vaan vastustajan ylivoimaisuuden vuoksi sitä pyrittäisiin vain viivyttämään ja hankkimaan aikaa lännen avun saamiseksi. Voimakkaammat puolustustoimet oli tarkoitus aloittaa vasta 100 kilometrin päässä Luulajan–Bodenin tasalla.

Ruotsin valtio- ja sotilasjohto halusi sotilastiedustelulta ennakkovaroituksen Neuvostoliiton hyökkäyksestä Suomen kautta Ruotsiin, jotta ehdittäisiin suorittaa liikekannallepano ja joukkojen keskitykset ennen venäläisten tuloa Tornionjoelle ja Pohjanlahdelle.

*NÄIN ruotsalaiset uumoilevat kimppuunsa hyö-
kättävän pahimassa tapauksessa.*

Suomen sotilasasiamiehenä Tukholmassa vuosina 1942-44 toimineen eversti Martin Stewenin vuonna 1954 Uudessa kuvalehdessä julkaisema piirros Ruotsin uhka-arviosta. Koskimies totesi tutkimuksessaan, että piirros vastaa hyvin tarkasti Ruotsin puolustussuunnittelun todellisia käsityksiä siihen aikaan. Stewenillä näyttää siis olleen edelleen hyvät kontaktit ruotsalaisiin upseereihin.

Ruotsin painajainen: Puna-armeijan panssari-vaunukomppania etenee Pohjois-Suomen poikki länteen. Vaunut T-72-tyyppiä.
Ruotsin painajainen: MTLB-kuljetuspanssarista jalkautunut puna-armeija hyökkää.

Ruotsi vakoili tehokkaasti Suomessa

Ruotsin sotilastiedustelu hankki tietoja pääasiassa kolmella tavalla: sotilasasiamiestoiminnalla, salaisella eli agenttiedustelulla sekä viestitiedustelulla. Signaalitiedustelulaitos FRA:n toiminta tapahtui pääsääntöisesti Ruotsin omalta maaperältä käsin, mutta sotilasasiamiehet ja salaisen tiedustelun agentit toimivat kohdemaissa. Sotilasasiamiesten tiedonhankinta perustui julkisten lähteiden lisäksi henkilökohtaisiin kontakteihin kohdemaiden viran-

omaisiin, poliitikkoihin, sotilasjohdon ja asiamieskollegoihin.

Salaisesta tiedustelusta vastasi suoraan sotilasjohdon alainen ns. T-toimisto. Sen päätehtävä oli valmistautua sodanaikaiseen salaiseen tiedusteluun, ja sen oli kyettävä antamaan ennakkovaroitus Neuvostoliiton hyökkäyksestä Ruotsiin meritse tai maitse. Siksi sen toiminta kohdistettiin erityisesti Itä-Saksaan, Puolaan, Baltiaan ja Suomeen. Kohdealueille rakennettiin agentti- ja tiedottajaverkosto, joka oli alun perin tarkoitettu aktivoida vasta sotatilanteessa, mutta sitä ryhdyttiin käyttä-

mään tiedustelutietojen keräämiseen jo rauhan aikana. Agentit käyttivät tietojen välittämisessä Tukholmaan radiolähettämiä ja kirjepostia, toisinaan myös laivahenkilökuntaa ja sotilasasiamiesten diplomaattikuriiripostia.

Vakoojaverkko Suomeen rakennettiin pääosin vuosina 1948-49. Säilyneen materiaalin perusteella voidaan arvioida, että T-toimistolla oli Suomessa 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alkuvuosina parikymmentä suomalaista tiedottajaa, joista kerrallaan aktiivisia oli vajaat kymmenkunta. Näitä oli puolustushal-

linnon piirissä, ehkä muuallakin valtionhallinnossa, ja lisäksi oli paikallisia tiedottajia ainakin Tornion-jokilaaksossa, Kemin–Rovaniemen alueella, Sallassa ja sen pohjoispuolella sekä Ahvenanmaalla. Ahvenanmaa oli Ruotsin puolustuksen kannalta tärkeä, koska sieltä käsin venäläiset olisivat pystyneet tekemään yllätyshyökkäyksen suoraan Ruotsin ydinalueille kuten Tukholmaan.

T-toimiston tiedustelutoiminta Suomessa oli erittäin menestyksellistä. Hankitut tiedot olivat Suomen maanpuolustuksen kannalta keskeisiä kuten lkp-suunnitelmia, operatiivisia käskyjä, sodan ajan kokoonpanoja ja määrävahvuuksia, viestiyhteysasiakirjoja, salausavaimistoja, radioliikennetaulukkoita, lentokenttätietoja, ilmakuvia sekä tietoja sotavarusteiden määrästä. Lisäksi ruotsalaisille luovutettiin runsaasti tietoja kriittisestä infrastruktuurista kuten liikenneyhteyksistä, silloista, tehtaista ja voimalaitoksista. Lentokenttätiedot olivat tärkeitä siksi, että Neuvostoliiton oletettiin käyttävän kriisitilanteessa Suomen kenttiä lentotoimintaan Ruotsia vastaan. Vuosien 1948–51 aikana T-toimisto pystyi suomalaisen vakoojien avulla hankkimaan täydelliset tiedot kaikista Suomen lentokentistä ja selvittämään niiden käyttöarvon Neuvostoliiton ilmavoimille. Suomen kenttien taso osoitautui surkeaksi, mikä oli Ruotsin kannalta helpotus.

Kemijärven-Sallan rata huolestutti

Vuosina 1948–49 Ruotsin Puolustuseläkunnassa tutkittiin Suomen maantie- ja rautatieverkon käyttökelpoisuutta Neuvostoliiton keskitysmarsseihin. Suomen rautaverkon kuljetuskyky arvioitiin kauttaaltaan heikommaksi kuin Neuvostoliiton, ja siinä oli paljon heikkokuntoisia siltoja ja haavoituttavia solmukohtia. Etelä-Suomeen johti kuitenkin Neuvostoliiton puo-

Ruotsin puolustusvoimien komentajana oli (1944–51) kenraali Helge Jung.

lta useita ratayhteyksiä, ja niiden avulla venäläisten laskettiin voivan tuoda Suomeen ja huoltaa useita armeijakuntia. Etelä- ja Keski-Suomen poikittaisradat tekivät mahdolliseksi suurimittaiset keskituskuljetukset Suomen länsirannikon satamiin, jotka olisivat kuormaustamia hyökkäyksille Pohjanlahden yli. Ruotsalaisten arvion mukaan Kemijärven–Sallan rata oli nopein rautatieyhteys Neuvostoliiton puolelta Pohjanlahdelle sekä Kemiin, Ouluun ja Raaheen.

Ruotsin puolustuksen näkökulmasta olennaista oli siis Pohjois-Suomen maanteiden ja rautateiden käytettävyyden Neuvostoliiton hyökkäykseen. Ruotsin sotilastiedustelu pyrki selvittämään asiaa ja arvioimaan mm. Lapin maanteiden kantokykyä panssarivaunun kaluston käyttöön. Tätä varten ruotsalaisia tiedustelu-upseereita ja salaisen tiedustelun agentteja liikkui Lapissa hyvin usein. Aina kun Ruotsin sotilasiamiehillä oli tilaisuus käydä Pohjois-Suomessa, matkakertomusten pääaiheena oli tieverkon, ratojen ja siltojen kunto. T-toimiston Suomea koskeneista tiedustelurapor-

teista noin kolmasosa käsitteli näitä aiheita. Esimerkiksi vuonna 1950 ruotsalaiset tiedustelijat havaitsivat, että heikoksi luultu Lapin tietö näytti kestävän yllättävän hyvin raskasta liikennettä. Johtopäätös oli, että Neuvostoliitto voisi käyttää alueella raskaintakin panssarivaunun kalustoaan. Ruotsalaiset olivat siihen saakka arvioineet, että T-34:ää raskaammat vaunut eivät pystyisi liikkumaan Lapissa. Ruotsin tiedustelun erityisen kiinnostuksen kohteena oli Kemijärven–Sallan rautatie, joka Suomi ryhtyi sodan jälkeen Neuvostoliiton vaatimuksesta kunnostamaan. Ruotsin tiedustelu seurasi töiden edistymistä herkeämättömällä mielenkiinnolla, koska rataa pidettiin yhtenä Neuvostoliiton päähyökkäysväylistä Rovaniemen kautta Pohjanlahden rannikolle. Rata avattiin liikenteelle 1952.

Maihinnousua Pohjanlahden yli pelättiin

Ruotsin tiedustelu seurasi tiiviisti myös Suomen länsirannikon ja Pohjanlahden satamia, koska pelättiin Neuvostoliiton yllättävää maihin-

Saab J-29 Tunnan -suihkuhävittäjä oli Ruotsin ilmavoimien pääkalustona 1940/50-luvun vaihteesta lähtien ja koko 1950-luvun. Se olisi iskenyt idästä tulevaa hyökkäystä vastaan.

nousuhyökkäystä Pohjanlahden yli. Satamia pidettiin jatkuvasti silmällä tarkkaillen mahdollisia merkkejä maihinnousulaivaston valmistelusta tai kokoamisesta. Laivojen lisäksi tarkkailtiin nostolaitteiden määrää ja laatua ja lastausmahdollisuuksia junanvaunuista, mittailtiin laituri- en pituuksia ja veden syvyyttä sekä arvioitiin satamien varastokapasiteettia. Lukuisten, vaikkakin pienten satamien säännöllinen tarkkailu vaati Ruotsin sotilastiedustelulta huomattavan työmäärän ja osoittaa, kuinka vakavasti suhtauduttiin Suomen suunnasta tulevaan maihinnousu-uhkaan.

Ruotsin puolustus suunnittelun lähtökohta oli, että Neuvostoliitto voisi käyttää Suomen aluetta melko vapaasti. Suomi myöntäisi siihen YVA-sopimuksen pohjalta, tai suomalaisten ei uskottu pystyvän estämään neuvostojoukkojen läpimarsssia. Suomen liikekannallepano mahdollisuuksia pidettiin vaikeina ja lkp:n yrittämistäkin ajanhukkana. Ruotsin tiedustelun saamien tietojen mukaan Suomen sodan ajan kokoonpanon mukaisen kenttäarmeijan perustaminen veisi ainakin

kuukauden. Ruotsalaiset arvioivat, että Neuvostoliitto pystyisi halutesaan helposti miehittämään Suomen, mutta jatko-ohyökkäys Ruotsiin vaatisi parin kuukauden valmistautumisajan. Sinä aikana Neuvostoliitto kunnostaisi Suomessa käyttöönsä kymmenkunta lentokenttää Ruotsia vastaan suunnattavan hyökkäyksen tukemiseen.

Sotatilanteessa vihollisjoukkojen keskitys- ja ryhmitysalueet sekä kohdealueiden infrastruktuuri olisivat olleet Ruotsin ilmavoimien maa- leja. Toimintasuuntia oli Itämeren etelä- ja itärannikoilla sekä Suomessa. Neuvostoliiton hyökkäysvoiman heikentämisen ohella tarkoitus olisi ollut ajan voittaminen avun saamiseksi lännestä. Todennäköisesti Ruotsi olisi ryhtynyt näihin toimiin vasta Neuvostoliiton ylitettyä Ruotsin rajan jossakin kohdassa.

Suomi oli Ruotsille hälytyskello

Mitkä olivat Ruotsin sotilaalliset intressit Suomessa? Turvallisuuspolitiikassa ja varsinkin sotilaallisessa suunnittelussa kansalliset edut olivat määräävinä, koska valmistauduttiin pahimman varalle. Ruotsi varoi sitomasta itseään Suomen kohtaloon eikä missään vaiheessa kylmän sodan aikana suunnitellut Suomen sotilaalista auttamista, jos Neuvostoliitto olisi hyökännyt Suomeen. Sotilaalliselta kannalta Suomella oli merkitystä eräänlaisena ”hälytyskellona” tai ennakkovaroitusvyöhykkeenä, joka antoi Ruotsille aikaa liikekannallepanoon ja joukkojen ryhmittämiseen. Tämä oli Ruotsille erittäin tärkeää, koska sen tiedustelulla ei ollut riittävää kykyä hankkia tietoja Suomen itärajan takaa. Baltian maat olivat Ruotsin näkökulmasta samankaltaisessa asemassa, mutta niiden suunta ei ollut niin kriittinen, koska välissä oli Itämeri. Suomella oli rooli myös Ruotsin puolustuksen etumaastona ja viivytyalueena.

Länsi ei luottanut Suomen puo-

lustusvoimien kykyyn estää neuvostojoukkojen hyökkäys Lapin kautta Ruotsiin ja Norjaan. Vuonna 1948 Britannian tiedustelu arvioi, että neuvostojoukot pystyisivät etene- mään Suomen Lapin kautta Ruotsiin Luulajan tasalle saakka kahdessa viikossa kahden divisioonan ja kolmen taistelulentokonerykmentin voimilla. Myöskään ruotsalaisten ei uskottu kykenevän torjumaan Neuvostoliiton hyökkäystä.

Suomen sotilasstrateginen asema oli erittäin uhanalainen toisen maailmansodan jälkeen aina 1950-luvun puoliväliin saakka, erityisesti 1950-luvun alussa, jolloin suursodan vaara oli todellinen ja poliittinen johto antoi puolustuskyvyn täysin rapistua sisä- ja ulkopoliittisen varovaisuuden vuoksi. 1950-luvun alun oloissa Suomelle olisi voinut käydä todella huonosti suurvaltakonfliktissa. Suomen kyky valvoa aluettaan ja ilmatilaansa ja estää niiden hyväksikäyttö oli lähes olematon, joten maa olisi joutunut alttiiksi ympäröivien sotilaallisten voimatekijöiden vaikutukselle. Puolustusvoimat olisi YVA-sopimuksen vuoksi joutunut lähes väistämättä yhteistyöhön Neuvostoliiton asevoimien kanssa ja sen seurauksena osalliseksi kriisiin. Hyvin hoidetulla ulkopoliitikalla ja hyvillä idänsuhteilla ei olisi silloin ollut suurta merkitystä, vaan maahan olisi tullut ainakin Neuvostoliiton ilmapuolustuksen joukkoja. Lännessä Suomi olisi ollut Neuvostoliiton sotilaallinen liittolainen, joten maassa olevat neuvostojoukot ja niiden ryhmitykset sekä koko alueen infrastruktuuri olisivat täydellä varmuudella olleet maaleja. Mitä se olisi pahimmillaan voinut merkitä Suomen kannalta, on jokaiselle selvä. Suomen ja muidenkin maiden onneksi idän ja lännen jyrkkä vastakkainasettelu ei koskaan eskaloitunut täydeksi sodaksi monista uhkaavista tilanteista huolimatta.

Mannerheimin kolme Suomen kohtalolle tärkeää kieltäytymistä

Tämän päivän Suomi näyttäisi todennäköisesti hyvin toisenlaiselta, jos Mannerheim olisi kolmessa tilanteessa suostunut hänelle tehtyihin ehdotuksiin

Marsalkka **Mannerheimin** sotilaalliset ansiot ovat tunnettuja. Mannerheimia on kuitenkin aiheellista lähestyä myös toisenlaisesta näkökulmasta, joka painottaa varovaisuutta ja politiikan ymmärtämistä. Tämä näkökulma tuo esiin ansioita, joita emme yleensä ole tottuneet ylistämään sankaritekoina – tai osanneet liittää yhteen osaksi Mannerheimin ajattelua ja toimintaa.

Sotilaalliseen kykyyn ja taitoon ei yleensä liity pitkäaikaista harkintaa ja varovaisuutta. Vain harvat kenraalit voi lukea valtiomiehiin, joilla on riskinoton lisäksi harkintakykyä ja poliittista kaukonäköisyyttä. Mannerheim on luettavissa niihin, joissa yhtyvät nämä molemmat kategoriat.

Kolme ratkaisevaa kieltäytymistä

Kolmasti Mannerheim kieltäytyy ja pidättäytyy tilanteessa, jossa lähes kaikki muut kenraalit olisivat vastanneet myöntävästi. Jokainen väärä vastaus olisi johtanut isänmaan kannalta vaaraan ja todennäköisesti tuhoisiin seurauksiin.

Ensimmäinen merkittävä kiel-

Kirjoittaja Timo Soikkanen on Turun yliopiston poliittisen historian professori

tytyminen tapahtuu kesällä 1919. Mannerheim toimii valtionhoitajana. Suomen valtiosääntö odottaa vahvistustaan ja ensimmäiset presidentinvaalit ovat edessä.

Venäjällä bolševikit pitävät valtaa Pietarissa, ja käynnissä on sisällissota. Valkoisten venäläisten kenraalien yritykset kukistaa bolševikit ovat tyrehtyneet Pietarin porteille. Kenraalit **Koltshak**, **Judenitsh** ja **Denikin** pommittavat yhä kiihkeämmin sähkösanomien Mannerheimia johtamaan Suomen valkoisen armeijan Pietariin ja kukistamaan bolševismien kehuttoonsa – kuten he asian näkevät.

Ajatus on mieluinen Mannerheimille. Hän on palvellut lähes koko uransa keisaria, jolle hän oli myös vannonut uskollisuudenvallansa. Tehävä, bolševismien kukistaminen, on suorastaan maailmanhistoriallinen.

Ongelmana on, että valkoiset venäläiset eivät suostu tunnustamaan Suomen itsenäisyyttä. Heidän mukaansa tunnustuksen voisi antaa vain Venäjän kansalliskokous, jonka koostumisesta tai päätöksistä ei ollut mitään varmuutta. Suomalaisia poliittisia piirejä on vaikea saada mukaan Venäjän valkoisten auttamiseen. Miksi auttaa Venäjällä valtaan poliittisia voimia, jotka eivät tunnusta Suomen itsenäisyyttä?

Ei sotkeutunut Venäjän sisällissotaan

Presidentinvaalit lähestyvät ja on nähtävissä, että Mannerheim tulee häviämään ne **Ståhlbergille**. Pietari jää kukistamatta ja Itä-Karjala Suomen rajojen ulkopuolelle.

Aktivistit esittivät **Kai Donnerin** suulla valtionhoitajalle ns. ”aktivistien suunnitelman”: Mannerheim hajotaisi eduskunnan ja sen hajalla ollessa julistaisi sotatilan. Ylipäällikkönä hän johtaisi armeijan Pietarin valtaukseseen. Onnistuminen johtaisi paitsi maailmanhistorian myös Suomen historian uusille urille.

Valtionhoitajana Mannerheim kieltäytyi sekaantumasta Venäjän sisällissotaan.

Suunnitelma on äärimmäisen houkutteleva Mannerheimille. Hän pohtii sitä pitkään ja kallistuu sen toteuttamisen kannalle. Hän asettaa kuitenkin ehdon: on saatava poliittinen tuki. Suunnitelman toteuttamisen kannalta se ei ole välttämätöntä, mutta poliittisesti hän pitää sitä tärkeänä.

Kiireellä kesken kesälomia kutsutaan RKP:n ja kokoomuspuolueen johtomiehet helteiseen Helsinkiin. RKP antaa kannatuksensa suunnitelmalle, mutta kokoomusjohto jakaantuu. **Eino Suolahti**, **E. N. Setälä** ja **A. H. Virkkunen** kannattavat suunnitelmaa, mutta **Lauri Ingman**, **J. K. Paasikivi** ja **Ernst Nevanlinna** vastustavat.

Kun suunnitelma ei tunnu saavan tarpeeksi selvää poliittista tukea, Mannerheim vetäytyy. Vaikka tavoite on hänelle mitä mieluisin, hän ottaa huomioon sisäpoliittiset voima-suhteet ja riskit. Vastaus on kielteinen – vaikka päätös kirveltä syvältä.

Päätöstä seuraa odotettu häviö presidentinvaaleissa ja joutuminen sivuraiteille. Mannerheim onkin 1920-luvun syrjässä Suomen poliittisesta elämästä.

Mannerheim kieltäytyy diktaattorin roolista

1930-luvun alku merkitsee Mannerheimin paluuta politiikan näyttämölle. Hän näkee monia hyviä piirteitä lapuanliikkeen tavoitteissa. Lapuan-

Mannerheim kieltäytyi Lapuan liikkeen hänelle tarjoamasta diktaattorin roolista.

Jatkosodassa Mannerheim ei suostunut saksalaisten vaatimukseen Murmanskin radan katkaisemisesta, hyökkäyksestä yli Syvärin sekä Leningradin pommittamisesta. Kuvassa Mannerheim sodan aikana kenraaliluutnantti Harald Öhqvistin seurassa.

liike puolestaan kunnioittaa Mannerheimia.

Lapuanliike kuitenkin radikalisoituu ja ylittää 1932 laillisuuden rajan. Lähestyessään tätä rajaa, liikkeen johto tarjoaa valtionjohtajan, so. diktaattorin asemaa Mannerheimille. Lapuanliikkeen ja suojeluskuntien avulla on tarkoitus nostaa Mannerheim absoluuttiseen valta-asemaan.

Esimerkkeinä ovat Josef Pilsudskin asema Puolassa, Miklos Hortyn Unkarissa ja Antanas Smetonan Liettuassa. Lähes kaikki vastaavassa asemassa olleet, ensimmäisen maailmansodan loppuselvittelyissä itseinäistyneet maatalousvaltaiset valtiot, ovat jo ajautuneet tai ajautuvat lähivuosina jonkinasteisiin diktatuureihin.

Mannerheim kuitenkin kieltäytyi! Hän ei kieltäydy demokratiaan vedoten – demokraatiksi Mannerheimia ei voi luokitella. Hänen onkin täytynyt tuntea vetoa ja houkutusta ehdotukseen. Silti hän kieltäytyy ja pidättäytyy selkeästi.

Jälkikäteen on helppo nähdä tuon ratkaisun kaukonäköisyys ja merkitys. Onnistuessaankin diktatuuri olisi estänyt kansallisen eheytyksen ja talvisodan yksimielisyyden syntyneen. Puna-armeija olisi kohdannut talvisodassa jakaantuneen Suomen kansan – kuten vihollispropagandas-

sa väitettiin. Nyt se kohtaa yksimielisen kansan.

Mannerheim ei suostu Saksan kelkkaan

Kolmas merkittävä pidättäytyminen liittyy jatkosotaan. Kun Saksan sotilasjohto lähestyy Suomea yhteistyötarjouksin, menee Suomi mukaan. Olisiko tuossa kahden jättiläisen välisessä kamppailussa voinut ylipäätään pysyä puolueettomana rintaman retevessä Mustalta mereltä Jäämerelle?

Saksalaisten kanssa käytävissä neuvotteluissa Mannerheim noudattaa kuitenkin korostetun pidättävää suhtautumista. Suomi ei sitoudu hyökkäykseen vaikka valmistautuukin. Mukaanmeno edellyttää Neuvostoliiton taholta tullutta aloitetta. Suomen armeijan eteneminen si-dotaan kuuluisaan ”kädenlyöntiin Syvärillä”. Kun Saksan armeijaa ei ilmesty lyömään kättä Syvärillä, ei Suomenkaan armeija etene. Muurmannin rata jää katkaisematta, Leningrad pommittamatta ja moni muu Berliinin toivomus ja vaatimus täyttymättä.

Tärkein kaikista on alistumattomuus Saksan sotilaalliseen johtoon. Saksa haluaa Suomen armeijan alistamista yhteisen sodanjohdon alaisuuteen. Palkinnoksi Mannerheim

saisi alaisuuteensa Lapissa olevat saksalaisjoukot, mutta samalla hän joutuisi itse Berliinin johdon alaisuuteen. Kaikki muut Neuvostoliittoa vastaan sotivat valtiot sen ja Saksan välissä taistelevat Saksan sotilasjohdon alaisuudessa. Mannerheimin reaktio on ehdoton kieltäytyminen. Muodollisesti käydään erillissotaa eikä siltä liittoutuneisiin täysin katkaista.

Mannerheimin persoona jää tahrattomaksi ja hänen valintansa presidentiksi on liittoutuneille hyväksyttävissä vuoden 1944 käänteen yhteydessä. Suomi irrottautuu sodasta erillisrauhan kautta. Ilman Mannerheimin kieltäytymistä ja varovaisuutta kaikki tämä olisi ollut mahdotonta.

Kaikki kolme kieltäytymistä osoittavat kylmäveristä harkintaa ja poliittista laskelmointia. Harva – tuskinpa yksikään toinen kenraali – olisi osoittanut vastaavanlaista laskelmointikykyä ja pidättäväisyyttä. Kieltäytymiset voi nähdä Suomen itsenäisyyden pelastumisen edellytyksinä. Ilman niitä kaikki sotilaalliset ansiot olisivat rauenneet tyhjiin.

Kirjoitus on julkaistu Sotainvalidin numerossa 2/2013. Parole julkaisee tekstin kirjoittajan ystävällisellä luvalla.

Vain Nato-jäsenyys auttaa meitä kriisissä

Presidentti Tarja Halonen piti saavutuksenaan Suomen pysymistä Naton ulkopuolella. Näinhän on todella käynyt, sillä jälleen tuoreen HS-gallupin mukaan vain 19 prosenttia suomalaista kannattaa Natoon liittymistä. Vielä syksyllä 2009 MTS:n gallupissa jopa 28 prosenttia kannatti jäsenyyttä. Presidentti saavutti siis torjuntavoiton

Suomalaisten suhtautuminen Natoon on käsittämättömän ristiriitaista. Syksyn 2010 gallupissa 38 prosenttia näki jäsenyyden parantavan Suomen puolustuskykyä ja turvallisuutta, mutta silti vain 25 prosenttia kannatti sitä.

Joka toinen jäsenyyden vastustaja uskoi Nato-jäsenyyden vievän poikamme sotiin ulkomaille. Suurin jäsenyyden vastustamista kertoo siis tietämättömyydestä. Nato jäsenet päättävät itse lähtemisestään sotiin. Irakista puuttui monta Nato-maata. Eivätkä kaikki ole Afganistanissaakaan, missä me kumppanuusmaana olemme mukana.

Jäsenyyden vastustajien jäämisestä kylmän sodan ajatteluun kertoo se, että 44 prosentin mielestä Suomen on hyvä pysyä suurvaltaristiriitojen ulkopuolella.

Venäjän uhan kasvamisen katsoi jäsenyyden vastustamisen perusteeksi vuonna 2010 vain 29 prosenttia. Kaksi vuotta aiemmin Venäjän pelkääjiä oli ollut peräti 45 prosenttia. Vaikka 29 prosenttia pelkäsi Venäjän reaktiota, liki yhtä moni, 23 prosenttia, uskoi liittokunnan jäsenyyden antavan meille sotilaallista turvaa Venäjää vastaan.

Venäjä on ärisnyt joka kerran Naton ottaessa uusia jäseniä. Mutta puheen asteelle reaktiot jäivät silloinkin, kun kolme entistä neuvostotasavaltaa, Viro, Latvia ja Liettua liittyivät Natoon. Tuskin muuta tapahtuisi meidänkään kohdallamme.

Suurin syy Nato-jäsenyyden vastustamiseen on lopulta tietämättömyys. Se perustuu poliittisen johtajuuden puutteeseen. Poliitikot eivät halua tuoda esille sitä, mitä jäsenyys merkitsee ja mitä ei. Kun Jan Erik Enestam puolustusministerinä kerran oikaisi yleisimpiä jäsenyydestä vallitsevia vääriä käsityksiä, hänet leimattiin Nato-intoilijaksi. Kenen pitäisi kertoa kansalle, mitä Nato-jäsenyys todella merkitsee, kun poliitikot eivät halua tai uskalla. Yksi Atlantti-seura, jossa Nato-jäsenyyden kannattajat tapaavat toisiaan, ei paljon asiaa auta.

Mutta onko tässäkin asiassa perustajien pelosta on tulossa poliittisen viisauden alku. Heidän riveissään on kokoomuksen jälkeen (40 %) toiseksi korkein Nato-kannatus. Kepusta uskoo Nato-jäsenyyteen vain 16 prosenttia. Alkavatko puolueet kannatuksen menetyksen pelossa peesata tässäkin asiassa persuja.

Vuoden 2010 gallupissa kolmannes suomalaisista vastusti jäsenyyttä, koska ”viime kädessä Suomen on kuitenkin itse vastattava omasta puolustuksestaan”.

Kuinkahan tuon kanssa on? Koko jatkosodan ajan Suomessa oli 250 000 saksalaista sotilasta, jotka vastasivat rintamasta Nurmekselta pohjoiseen. Ja Kannaksen kesän 1944 suurtaisteluiden torjuntavoiton avaimen nimi oli osasto Kuhlmeij. Sen 33 Stukaa ja parhaimmillaan runsaat 80 Focke Wulf-hävittäjää ja hävittäjäpommittajaa tuplasivat puolustajan pommitus- ja rynnäköintikapasiteetin.

Talvisodassakin ruotsalainen vapaaehtoinen F-19 laivue vastasi 12 Gloster Gladiatorillaan koko Pohjois-Suomen ilmapuolustuksesta. Sallan rintamalta ruotsalaiset vapaaehtoiset vapauttivat muutaman pataljoonan veitsen terällä olleisiin Viipurinlah-

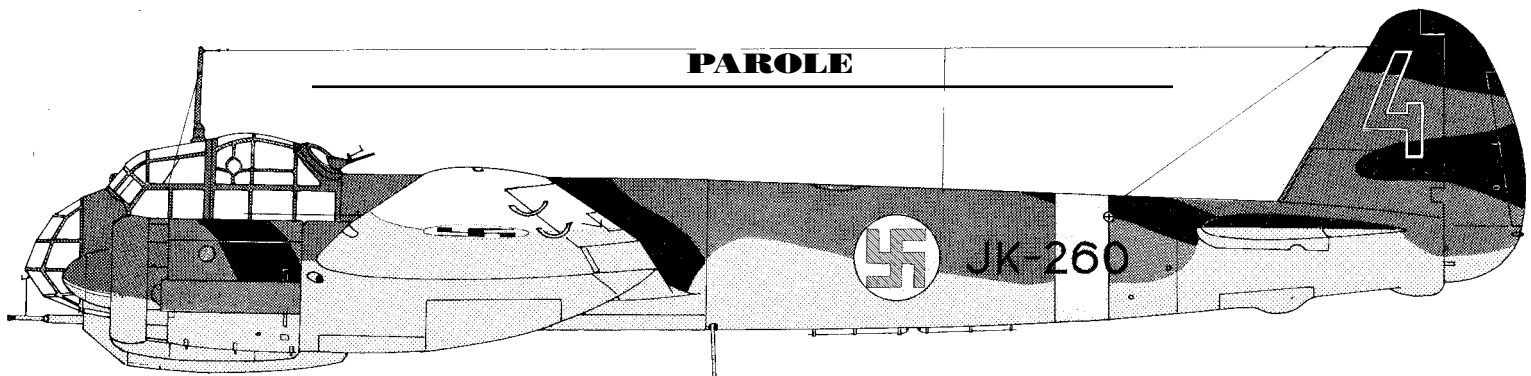
den torjuntataisteluihin. Ja olihan tällä jo keväällä 1918 Rüdiger von der Golzin johtama Itämeren divisioonahallituksen joukkojen tukena. Eli koska on tultu omillamme toimeen?

Sauli Niinistö olisi saattanut tulla valittua presidentiksi jo kuusi vuotta aiemmin, mutta häntä kampanjoitiin Nato-kortilla. Hän kun erehtyi puhumaan eurooppalaisesta Natosta. Niinpä Niinistö vahingosta viisastuneena ilmoitti nyt, että Nato-jäsenyys edellyttää kansanäänestystä. Kansanäänestystä yleensä asiassa missä tahansa vaativat hankkeen vastustajat. Toistaiseksi yksikään maa ei ole järjestänyt Nato-jäsenyydestä kansanäänestystä.

Maanpuolustuksemme fundamentit ovat, kuten nykyinen puolustusministeri Karl Haglund fiinisti sanoo, itsenäinen puolustuskyky, yleinen asevelvollisuus ja koko maan puolustaminen. Kuinkahan näitä perustuksia puolustetaan, kun puolustusbudjettia leikataan kymmenellä prosentilla ja kieltäydytään ottamasta apua sieltä mistä sitä todella olisi saatavissa. Pohjoismainen yhteistyö on ihan jees rauhan vallitessa harjoittelussa, koulutus- ja hankintakäytöksissä. Mutta operatiivinen yhteistyö ei ikinä voi toteutua. Eikä naapurilla olisi edes voimaa tukea meitä, kun sen puolustusvoimien SA-vahvuus Hemvärnet mukaan lukien on 50 000 miestä. Ja Euroopan Unionin paperille oleva yhteinen puolustus on huono viitsi.

Kansalla on sellaiset johtajat, kun se ansaitsee. Mitä pahaa olemme tehneet, kun olemme saaneet poliittisen johdon, jonka puolustusdoktriini tuntuu olevan: Toivotaan, toivotaan.

Kirjoitus on julkaistu Suomen Sotilas 2/2013.

Suomen Junkers Ju 88 JK 260
2/PLLeLv 44. Onttola kesä 1944.
Piirros Klaus Niska

Junkers JK-274:n viimeinen lento keväällä 1943 Kotimatka päättyi maahansyöksyyn Latviassa

Suomen Ilmavoimat osti keväällä 1943 Saksasta 24 Junkers Ju 88 A-4 -pommikonetta. Huhtikuussa 1943 oli koneiden siirtolento Saksasta Suomeen. Yhden koneen (JK-274) lentomatka päättyi traagisesti. Kone putosi Latviassa 23. huhtikuuta 1943 ja tuhoutui täysin. Koneen kolmen hengen miehistö ja yksi matkustaja saivat välittömästi surmansa.

Tapahtuma on pääpiirtein kuvattu kirjallisuudessa, mutta koneen tarkka putoamispaikka ei kuitenkaan ole ollut tiedossa. Junkersin tuhoutumispaikalle paljastetaan muistomerkki kesäkuun 2013 alussa.

Kirjoittaja, kauppatieteiden maisteri Vesa Rinkinen on Vapaussodan Tampereen Seudun Perinneyhdistyksen puheenjohtaja. Kuvan Junkers Ju 88 A-4 -koneen pienoismallin on tehnyt Pertti Hokkanen, Ähtäri. – Kuva Markku Rauhalhti.

Vihje putoamispaikasta

Asia herätti mielenkiintoni reilu vuosi taaksepäin, kun luin Matti Hämäläisen teoksen Pommituslentolaivue 44. Summittaisen vihjeen koneen putoamispaikasta antoi kirjan kuva, joka kuvatekstin mukaan esitti tuhoutuneen koneen jäännöksiä ”Pabatsin kyläläisten ihmeteltävänä”. Kuvassa taustalla näkyi maantie, jolla seisoi siviilihenkilöitä. Kirjan tekstistä oli pääteltävissä, että kyseessä oli Riika–Tallinna-tie.

Puhelinsoitto kierros muun muassa kirjan tekijälle ja kustantajalle ei tuonut selvyyttä kysymykseen putoamispaikan tarkasta sijainnista, vaikkakin auttoi löytämään Kansallisarkiston Sörnäisten toimipisteestä kansion, jossa on lento-onnettomuuden tutkimusaineisto. Jaakko Hyvösen teoksessa Kohtalokkaat lennot 1939–1944 kerrotaan koneen tuhoutuneen ”Riian kaupungista noin 40 kilometriä pohjoiskoilliseen sijaitsevan Pabatsin kylän lähistöllä”.

Lentäjien koulutus Saksassa – paluu Suomeen kahdessa erässä

Suomen Ilmavoimien ostettua uudenaikaisia Junkers Ju 88 A-4-pommikoneita komensi LeR 4 konetyypin koulutukseen 52 upseeria ja aliupseeria. He lähtivät Saksaan helmikuussa 1943. Perusteellinen koulutus Luftwaffen lentokoulutuskeskuksessa Tutowissa käsitti muun muassa lento-, laskeutumis- ja syöksyharjoituksia sekä konekiväärin, sähkötyslaitteiden ja Junkersin kumiveneen käyttöä.

Koneet luovutettiin tilaajalle ja lennettiin Suomeen kahdessa 12 koneen erässä. Jälkimmäinen erä koneita starttasi Tutowista huhtikuun 22. päivänä. Yksi koneista oli BG+GO (JK-274), jonka miehistönä olivat kersantti Urho Jääskeläinen ohjaajana, luutnantti Lauri Suhonen tähyttäjänä ja kersantti Aimo Valkeeniemi radiosähköttäjänä. Lisäksi matkustajana oli suomalainen

SS-unterscharführer Erkki Horma. Hän oli lomalla ja saisi näin nopean kyydin Suomeen.

Ongelmia jo startissa

Heti lähdön jälkeen havaitaan koneessa sähkövika. JK-274 joutuu palaamaan Tutowiin sähkövian takia. Muut koneet lentävät Königsbergiin, jossa on välilasku tankkausta varten. JK-274 huolletaan ja pääsee matkaan uudelleen. Koneen korjaus on vienyt niin paljon aikaa, että sen saapuessa Königsbergiin muut koneet ovat jo lähteneet kohti Suomea. Kone tankataan, mutta on jo niin myöhä, että miehistö yöpyy Königsbergissä. Seuraavana aamuna 23.4. kone starttaa Königsbergistä, nyt mukana matkustajana Erkki Horma. Muut 11 konetta ovat jo Porissa.

Koneen viimeiset hetket

JK-274 starttaa klo 9.55 kohti Suomea ottaen suunnan kohti Tallinnaa. Riian kaupungin paikkeilla meren päällä koneen vasempaan moottoriin tulee käyntihäiriöitä. Kone on yhteydessä Lentotukikohta Riga Spilven lennonjohtoon, jonka taltioimasta radioliikenteestä voidaan seurata

JK-274:n radiosähkötäjän kersanti Valkeeniemen ja lennonjohdon Obergefreiter Stuckyn Q-lyhentein koodattua keskustelua lennon viimeisen puolen tunnin aikana.

Klo 11.11 kone ilmoittaa kääntyvänsä takaisin Spilven lentokentälle ja kysyy suuntimaa. Klo 11.19 kone ilmoittaa, että vasen moottori on pysähtynyt.

Klo 11.24 JK-274 vastaa lennonjohdolle, että saapuu arviolta 15 minuutin kuluttua lentokentälle ja kuittaa klo 11.25 saaduksi uusimman suuntiman. Tämä on viimeinen viesti koneesta. Lennonjohto kysyy vielä klo 11.40: QRU (onko Teillä mitään minulle?). Lennonjohdon viimeinen kirjaus on klo 11.43: keine Antwort (ei vastausta). JK-274 ei voinutkaan vastata enää, sillä se oli tuhoutunut maahansyöksyssä noin viisi minuuttia aikaisemmin.

Silminnäkijän lausunto

Onnettomuustapahtuman sitä edeltävine vaiheineen näki ensimmäisenä unteroffizier Kurt Ellermann. Hän kertoi asiasta 23. huhtikuuta 1943 seuraavaa:

”Huomasin kello 11.33 maissa Ju 88-tyyppisen lentokoneen lentävän meren suunnasta noin 100 m korkeudessa. Kone teki Riika-Reval-päätien yläpuolella Pabbatschin kylän laidalla kaarroksen oikeaan ja aloitti kohta kaarron vasempaan. Panin merkille, että ensimmäisessä kaarrossa oikeaan koneen vasen moottori oli pysähtyneenä. Koneen tehdessä lyhyttä kaarrosta vasempaan roikkui sen pyrstöosa kovasti alaspäin. Kello 11.35 kuulin voimakkaan räjähdysen ja heti sen jälkeen näin korkeita savupatsaita. Teimme heti automme lähtövalmiiksi ja ajoimme onnettomuuspaikalle. Saavuttuamme sinne kone paloi hyvin voimakkaasti. Menin kuitenkin lähelle konetta auttaakseni miehistöä. Lähemmin tarkastellessani löysin kolme miehistön jäsentä jo kuolleina. Onnettomuuspaikalla oli vielä kaksi latvialaista tullirajavirkailijaa ja kaksi Pabbatschin vianetsintäjoukkueeseen kuuluvaa. Heille annoin tehtäväksi vartioida onnettomuus-

Onnettomuuspaikka (näkömää tielle) 23. huhtikuuta 1943. – Kuva arkisotomateriaalista Vesa Rinkinen.

Onnettomuuspaikka (näkömää tielle) 28. syyskuuta 2010. – Kuva Vesa Rinkinen.

paikkaa. Itse läksin kuorma-autolla takaisin joukkueen majapaikkaan saadakseni puhelinyhteyden Lilasten It-tykistökouluun. Tämä ei ollut mahdollista. Sen johdosta ajoin itse autolla Lilasteen. Siellä ilmoitin It-tykistökoulun adjutantille luutnantti Priemkelle onnettomuudesta. Vähän ajan kuluttua herrat majuri Certling, adjutantti luutnantti Priemke ja It-tykistökoulun ylilääkäri Schramm tulivat paikalle henkilöautolla ja me ajoimme onnettomuuspaikalle. Paikanpäällä ylilääkäri Schramm tutki

ja vapautti miehistön ruumiit. Onnettomuuspaikalla It-tykistökoulun herra majuri Certling otti valokuvia. Siihen mennessä oli palo jo jokseenkin päättynyt. It-tykistökoulun herra majuri Certling antoi käskyn sammuttaa hehkuvat jäännökset hiekkalla. Tätä tehdessä löytyi neljä miehistön jäsen täysin palaneena. Jonkin ajan kuluttua saapui Lentotukikohta Riga-Spilven lääkintäauto. Muuta en voi kuulustelun aiheesta lausua.” (Käännös saksan kielestä Vesa Rinkinen.)

JK-274:n putoamispaikka
(N = 57°13'27", E = 24°23'27")

Yksityiskohtainen arkistoaineisto ei paljastanut putoamispaikkaa

Kansallisarkiston Sörnäisten toimipisteessä on laajahko yksityiskohtainen tutkimusaineisto koneen tuhoutumisesta, mutta paikan tarkka sijainti ei selvinnyt sieltäkään.

Kun painetuista lähteistä ja arkiston tiedoista ei ollut apua, eikä sotilasilmailumme historiaa tuntevilla henkilöillä ollut tietoa tarkasta putoamispaikasta, päätin lähteä Latviaan selvittääkseni asiaa paikan päällä. Arvioin pienen todennäköisyyden sille, että joku iäkäs kyläläinen vielä muistaisi tapahtuman, olisi nähnyt onnettomuuden tai ainakin kuullut siitä, ja että onnistuisin löytämään paikallisen asukkaan, joka osaisi opastaa minut koneen putoamispaikalle.

Koneen putoamispaikka löytyy

Tein vaimoni Pirjon kanssa kaksi matkaa Latviaan, ensimmäisen heinäkuussa ja toisen syyskuun lopulla 2010.

Heinäkuussa sattui tapaus, jota

voi nimittää onnelliseksi yhteensattumaksi. Henkilö, jolta Saulkrastissa kysyin koneen tuhoutumispaikasta, ei ollut kuullutkaan asiasta, mutta paikalle aivan sattumalta saapunut toinen henkilö kuuli kysymyksen. Hän ilmoitti, että tuntemansa kolmas henkilö mahdollisesti voisi tietää koneen putoamispaikan, koska on tunnettu paikallisena kotiseutuharrastajana ja historian tutkijana. Tämä asiantuntija taas ei matkansa takia ollut tavattavissa, mutta hänen poikansa tunsu asiaa. Isänsä kertomuksen perusteella hän tiesi Junkersin putoamispaikan. Pojan isoäiti oli nuorena tyttönä kuullut voimakkaan pamauksen ja ajettuaan polkupyörällä paikalle nähnyt tuhoutuneen koneen jäännökset.

Silminnäkijän pojanpoika opasti paikalle, jonne kone oli 23. huhtikuuta 1943 pudonnut. Paikka täsmäsi hyvin maastonkuvaukseen arkistolähteissä. Koneen putoamispaikalta olivat paikalliset pikkupojat myöhemmin kaivaneet alumiinikapaleita. Maastossa ei enää juuri ole merkkejä onnettomuudesta, mutta metallinilmaisimen kerrotaan reagoivan vieläkin.

Koneen putoamispaikka sijaitsee Saulkrastin eteläpuolella vanhan Tallinna–Riika-tien tuntumassa sijaitsevan bensiiniaseman alueesta noin 50 metriä Riikaan päin. Pabazi ja muita paikallisia kyliä on yhdistetty Saulkrastin kaupungiksi. Uusi tie E67, Via Baltica, on noin 1,5 kilometriä putoamispaikasta itään.

Syyskuun lopulla silminnäkijän poika, tunnettu paikallinen museo- ja kotiseutuharrastaja, näytti tarkan paikan, mistä oli löytänyt pieniä koneen osia. Haastattelin silminnäkijää ja dokumentoin hänen kertomuksensa, valokuvasin onnettomuuspaikan ja merkitsin sen topografikartalle sekä kirjoitin GPS-koordinaatit muistiin.

Yhteys lentäjien omaisiin

Tutkimukseni yhtenä tarkoituksena oli etsiä surmansa saaneiden omaisia, jotta heille voitaisiin kertoa koneen putoamispaikan löytymisestä. Sankarivainajien luettelosta internetistä

sain hautaustiedot. Niiden perusteella löysin lentäjien haudat ja kotipaikkatietojen perusteella aloin etsiä surmansa saaneiden omaisia.

Kersantti Aimo Valkeeniemen omaisiin on saatu yhteys. Tytär ja nuorin sisar asuvat Tampereella. Pirkanmaalla asuu myös serkun poika. Muut lento-onnettomuudessa menehtyneet eivät olleet perheellisiä. Heidän omaisistaan moni on jo kuollut, ei enää asu Suomessa tai on kaukaisempaa sukua. Tämän takia heihin ei ole saatu yhteyttä.

Tavatut omaiset ovat antaneet tutkimuksen kannalta arvokasta tietoa. Lento-onnettomuuden uhrit oli ensin haudattu Riikaan saksalaisten sotilaiden hautausmaahan. Lentäjien vanhemmat olivat kirjoittaneet laivueen komentajalle, kysyneet tietoa onnettomuudesta ja toisten lentäjien omaisista sekä tiedustelleet mahdollisuutta saada vainajat kotimaahan. Tästä tavoitteesta omaiset eivät luopuneet.

Yli vuosi onnettomuuden jälkeen, 6. kesäkuuta 1944, vainajat siirrettiin Suomeen ja haudattiin kotipaikkajensa sankarihautausmaahan kesäkuun aikana. Lentäjistä Lauri Suhonen ja Urho Jääskeläinen lepäivät rinnakkain Helsingin Hietaniemessä ja Aimo Valkeeniemen hautausmaahan löytyi Teiskon sankarihautausmaalta. Erkki Horma on saanut viimeisen lepopaikkansa Tampereen Kalevankankaalla.

Muistomerkki putoamispaikalle

JK-274 putoamispaikalla paljastettiin muistomerkki 9. kesäkuuta. Se on kunnianosoitus onnettomuudessa menehtyneille, jotka käskettyä tehtävää suorittaessaan sodan aikana saivat surmansa vieraalla maalla. Myös omaisille JK 274:n sankarivainajien muistamisella on merkitystä.

Vesa Rinkinen

Jääkäriliitto talletti Adolf Bockin taulun presidentinlinnaan 1955

■ Adolf Bockin maalauksen ”jääkärien tulo Vaasaan” on saanut aikaan paljon vipinää. Kuva on ensi kertaa historiansa aika kaiken kansan katsottava Ateneumissa, missä on esillä presidentinlinnan taidearteita. Linnassa on menossa remontti ja linnan taideteokset joutuivat evakkoon.

Joskus viime keväänä Sointu Fritze Ateneumista otti yhteyttä alekirjoittaneeseen tiedustellen, kuka taulun omistaa. Se kun täytyy olla esillä näytteelle asetetusta taideteoksesta. Saatoin kertoa, että Jääkärisäätiö, joka on tallettanut taulun presidentinlinnaan.

Seuraavaksi presidentinlinnan linnanvouti Anne Puonti tiedusteli, koska taulu on tullut linnaan.

Nyt tarvittiin Jääkärisäätiön toiminnanjohtaja Jukka Eklinin apua. Hän löysi nopeasti tiedon säätiön arkistosta. Kävi ilmi, että taulu oli luovutettu linnaan 8. helmikuuta 1955.

Taulun kehyksen taakse oli liimattu lappu, jossa seuraava teksti. ”Jääkäriliitto omistaa tämän taulun. Tasavallan presidentin suostumuksella se on ripustettu linnaan helmikuussa 1955. Tällöin oli jääkäriliikkeen syntymästä kulunut neljä vuosikymmentä”

Luovutus on tapahtunut 8. helmikuuta 1955, eli presidentti J. K. Paasikiven aikana. Tapahtuneesta kertoo presidentin silloin adjutantin eversti Ragnar Grönvallin Jääkäriliitolle lähettämä ilmoitus taulun vastaanottamisesta.

Parole 1/1955 mukaan Jääkäriliiton puheenjohtaja Hannes Anttila oli liiton kokouksessa ilmoittanut, että taulu on luovutettu presidentin linnaan ripustettavaksi edustavalle paikalle.

Presidentin toisena adjutanttina 1972–76 ollut Sami Sihvo muistaa, että taulu oli hänen aikanaan ripustettu linnan portaikkoon. Jossain vaiheessa

se oli kuitenkin siirretty vähemmän edustavalle paikalle. Kun puolisen toista vuotta sitten olin hankkimassa kuvaa taulusta Parolen kanteen, kovan minulle toimittanut tiedottaja ilmoitti kuvan silloiseksi ripustuspaikaksi toisen adjutanttin huoneen.

Nyt kun Bockin mestariteos on edustavasti esillä Ateneumissa ja kun taulun historia ja samalla jääkäri liikkeen historiaa sisältyy näyttelyn erinomaiseen johdantoluontoon, taulun voisi kuvitella päätyvän linnassa nyt ”edustavalle paikalle”. Linnan nykyinen isäntä Sauli Niinistö kun ymmärtää jääkäriliikkeen merkityksen. Olihan hän ainoana valtiovallan edustajana eduskunnan puhemiehenä läsnä Jääkärimarssin ensiesityksen 90-vuotijuhlissa yliopiston juhlasalissa tammikuussa 2008.

Perinneyhdistyksen Helsinki-Uusimaan paikallisosasto kävi joukolla katsomassa linnan aarteiden näyttelyä. Kuuntelimme erinomaisen johdantoluennon ja pysähdyimme hiukan pitemmäksi aikaa Bockin taulun eteen, missä allekirjoittanut hiukan kertoi li niistä taulun kohtaloon liittyneistä vaiheista, joita opas ei tiennyt kertoa.

Jääkärien paluu Vaasaan on nähtävissä Ateneumissa 1. syyskuuta saakka. Sen jälkeen se palaa presidentinlinnaan remontin valmistuttua. Silloin sitä voi etsiä vain julkaisuista, kuten Parole 1/2012:n kannesta ja uusista postikorteista, joita kansliasta saa yhden euron kappalehintaan.

Jukka Knuuti

TUNNISTATKO HEIDÄT?

2/2013

Tämäkertainenkin tunnistustehtävä tulee Margareta Ehrmanilta, jolle vastaukset voi toimittaa sähköpostitse osoitteeseen:

margareta.ehrman@gmail.com

tai puhelimitse: 050-542 6729

Kuva on vöyriäläisen jääkäri Johannes Kronlöfin albumista. Albumin teksti: Suomalaisia Itzehoessa (Lockstedter Lagerin lähellä).

Kronlöf kuului 3. komppaniaan joten nämä jääkärit ovat ehkä samasta komppaniasta.

Toinen oikealta voi olla Juho Latikka Nurmosta.

Hallan ukon syntymästä 150 vuotta – Etappimies oli myös kansanedustaja

Hallan Ukon, eli Juho Alfred Heikkisen syntymästä tulee 20. heinäkuuta 2013 kuluneeksi 150 vuotta. Parhaiten tämä maanviljelijä, kauppias, poromies ja kansanedustaja tunnetaan aktivistien ja jääkäri liikkeen piirissä tekemästään työstä. Hänen vaiheensa tunnetaan varsin hyvin jääkäri liikkeeseen kohdistuneen historiantutkimuksen ansiosta

Juho Heikkinen ajautui salaisiin itsenäisyyspuu–hiin oikeastaan satumalta. Kun Heikkinen myi poronlihaa Helsinkiin, hän tutus–tui liiketoimiensa yhteydessä Voimalliiton aktivistijohtajaan Kammion sairaalan ylilääkäriin V. O. Sivéniin, jonka kautta tie avautui muiden eteläsuomalaisten aktivistien pariin.

Noin vuoden 1914 tietämällä Hallan Ukko tempautui tiiviisti mukaan salaiseen etappitoimintaan ja Hallasta tuli eräs tärkeimmistä Sisä-Suomen aktivistien ja myöhemmin jääkäri liikkeen etappiteiden tukikohtista.

Hallan-Ukon syntymän 150-vuotisjuhlan tapahtumia

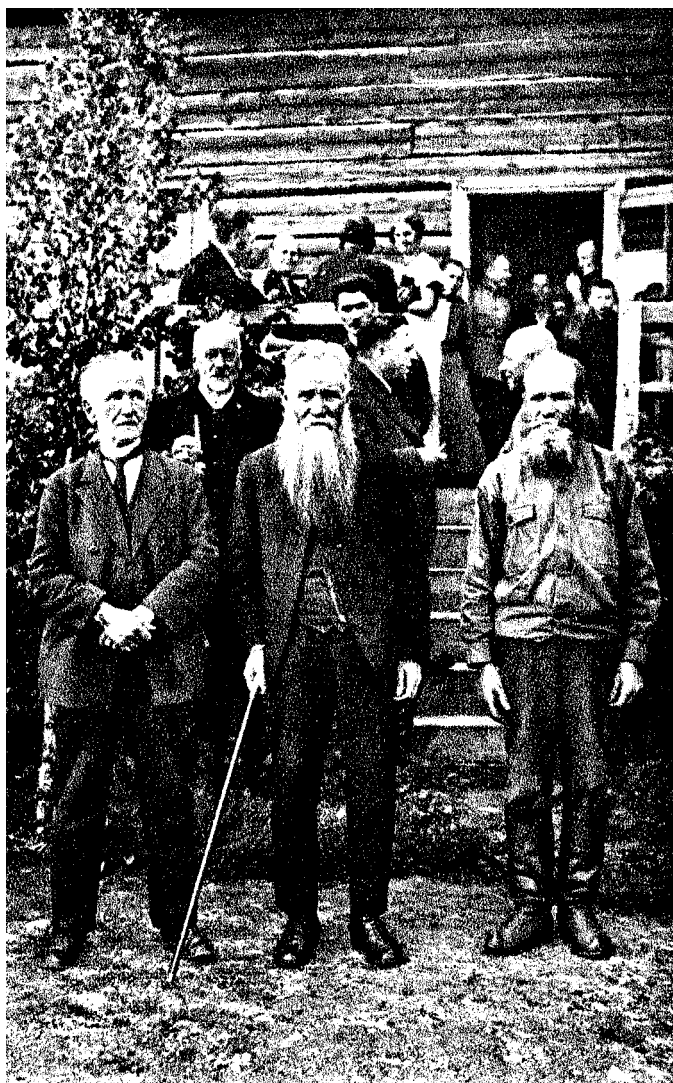
Seppeleen lasku Hallan muistomerkille 20.7.2013 klo 11.00

Hallan Ukon elämäntyö. näyttely 20.–28.7.2013 Hyrynsalmen aseman näyttelytiloissa

Näyttelyn avajaiset lauantaina 20.7.2013 klo 13:00

Seppeleen lasku Hallan Ukon haudalle sunnuntaina 21.7.2013 jumalanpalveluksen jälkeen

Juhlaseminaari 21.9.2013 klo 11.00 alkaen Yhtenäiskoululla, Kaarnatie 1

Hallan Ukon 70-vuotisjuhlakuva. Pitkäpartainen Ukko itse eturivissä keskellä.

Hallan Ukko rakensi Suomussalmen ja Hyrynsalmen rajalle, sankkaan erämaahan myös kalasaunan, jota etappiteitä etenevät aktivisti nuorukaiset käyttivät. Hallan Ukko tunsu erämaat kuin omat taskunsa ja saattoi neuvoa nuorukaisille turvalisimmat reitit.

Myöhemmin Hallan Ukon ja hänen vaimonsa vieraanvaraisuutta käyttivät hyväkseen myös jääkäri liikkeen miehet matkustaessaan Saksaan. Tämä tapahtui ensimmäisen kerran syksyllä 1915. Hallan väki oli tuolloin perunannostossa, kun pelon reunalle ilmaantui outo joukko raskaat reput selässä. Nämä suomea hieman ruotsinvoittoisesti puhuvat nuorukaiset oli pommarijääkäreitä, jotka tahtoivat Ruotsin puolelle ja sieltä Saksaan.

Sen jälkeen Saarijärven jääkäripirtin vieraskirja täyttyikin monista Suomen itsenäisyysmiesten nimistä. Hallan Ukko hoiti jääkäreiden muonituksen ja majoituksen maksutta.

Piti itsenäisyyspuheen jo huhtikuussa 1917

Ukko organisoi tehokkaan hälytysjärjestelmän, jossa kievarirengit ja -piiat hälyttivät nopeasti talonväen, jos santarmeja tai virkamiehiä ilmaantui Hallan maisemiin. Näin jääkärit ja etappimiehet ehtivät kätkeytyä korpimaihien tai jatkaa nopeasti matkaansa.

Hallan Ukosta tuli vuoden 1917 aikana koko Kainuun itsenäisyys liikkeen merkittävimpiä miehiä. Helmikuun vallankumouksen jäl-

. Jääkärien ja etappi miesten tarpeisiin Hallan Ukko rakennutti kalasaunan erämaahan Saarijärvelle Suomusalmen ja Hyrynsalmen rajamaille.

Arvo Kokko on kirjoittanut kirjan Hallan Ukosta

keen 1917 Hallaan alkoi virrata pakolaisia Venäjältä. Hallan Ukko sai heiltä tietoja Venäjän ajautumisesta sisäiseen kaaokseen. Niinpä hän päätteli, että Suomelle oli viimein tullut tilaisuus irtautua Venäjästä. Hän sai tietoja myös Etelä-Suomen itsenäisyysmiehiltä, joita hän tunsi.

Siispä ei ole ihme, että Hallan Ukko jo huhtikuussa 1917 ryhtyi puuhaamaan Kainuuseen laajaa kansalaiskokousta, jossa oli tarkoitus vauhdittaa Suomen itsenäistymistä. Suomussalmelle perustettiin maaliskuun vallankumouksen jälkeen kansalaiskomitea, joka oli läheisessä yhteistyössä Hallan Ukon kanssa. Pääsiäislauantaina 1917 Suomussalmen kirkolle kokoontui parin tuhannen hengen suuruinen kansalaisjoukko, jolle Hallan Ukko piti topa-kan itsenäisyyspuheen. Siinä vaadittiin julkisesti ensimmäisen kerran vuoden 1917 aikana maamme julistamista itsenäiseksi. Tyy-

pillistä tuolle ajalle oli se, että sekä sosialistit että porvarilliset ryhmät avoimesti veljelivät keskenään: Suomen itsenäisyyskampailu vielä yhdisti.

Juho Heikkinen oli myös valtiopäivämies. Hänet oli ensimmäisen kerran kansanedustajana maalaisliiton listoilta valittuna 1907–11. Toistamiseen hän istui eduskunnassa 1917–1922.

Heikkinen toimi vapaussodan jälkeen muun muassa senaattorin ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentin Hugo Rautapään johdolla toimineessa toimikunnassa, jonka tehtävänä oli pohtia Jääkäripataljoona 27:ään kuuluneiden ja sen hyväksi toimineiden palkitsemista.[21]

Hallan Ukko sai Suomen itsenäistyttyä runsaasti tunnustusta roolistaan itsenäisyyskampailussa. Vaikutusvaltaisiin asemiin kohonneet jääkärit kokoontuivat usein Hallan mailla muistelemaan jän-

nittäviä etappiaikoja. Ikääntyvälle patriootille sateli myös runsaasti erilaisia arvomerkkejä ja mitaleita, mm. Saksasta.

Itsenäisyysmies J. A. Heikkinen kuoli 5. heinäkuuta 1938. Hänen työnsä kunnioittamiseksi jääkärit pystyttivät jääkäripirtin muistokiven Hallan talon maille. Itse Hallan talo siirrettiin vuonna 1959 Helsingin Seurasaareen, jossa se koottiin uudestaan. Hallan talon eli Kainuulaistalon, kuten sitä Seurasaareessa kutsutaan, vihkiäiset olivat toukuussa 1965. Tilaisuutta kunnioitti läsnäolollaan silloinen tasavallan presidentti Urho Kekkonen, joka itsekin oli nuoruudessaan tekemisissä Hallan aktivistien kanssa.

Kirjoitus perustuu Reijo Heikkosen Hallan Ukon 140-vuotisjuhlassa 17.8. 2003 pitämään esitelmään.

Parole luettavissa internetissä

Päähdistys on julkaisut uudet internet-sivunsa osoitteessa <http://www.jp27.fi>. Parole on vanhaan tapaan luettavissa myös sähköisessä muodossa. Lehden löydät suoraan etusivun päänavigointipalkista otsikolla "PAROLE" jota klikkaamalla avautuu sivu josta löytyvät kaikki tähän asti sähköiseen muotoon tallennetut lehdet. Haluttua lehteä pääset lukemaan kansikuvaa klikkaamalla.

Lehdet on tallennettu .PDF-muodossa ja niitä voidaan lukea mm. Adobe Acrobat -ohjelmalla. Ilmainen Adobe Acrobat -ohjelma löytyy tarvittaessa osoitteesta <http://www.adobe.com>.

**”The only easy day was yesterday!
Ainoa helppo päivä oli eilen!”
Tehokasta oppia hyytävästä
hyljekoulutuksesta**

Aarnion kanssa SEAL-kurssin aloitti 122 miestä ja todistuksen sai 24. Taustakuvassa SEAL-joukot operaatiossa jossain päin maailmaa.

Suomenlahden meripuolustus-alueen komentaja kommodori Markus Aarnio piti jääkärikerhossa esitelmän 16.4.2013 aiheenaan käymänsä amerikkalainen Navy SEALs-koulutus. SEAL tarkoittaa englanniksi hyljettä ja USAssa se on lyhenne laivaston erikoisjoukoista (SEa-Air-Land eli meri-ilma-maa). Vuonna 1961 perustettu erikoisjoukko kykenee nimensä mukaisesti erikoisoperaatioihin merellä, ilmassa ja maalla.

SEALin tehtäviin kuuluvat iskuosastotoiminta, tiedustelu, epätavanomainen sodankäynti ja terrorisminvastaiset operaatiot. Historiassa SEALiä edeltävät joukot ovat osallistuneet muun muassa Normandian maihinnousuun ja Tyynenmeren operaatioihin.

Markus Aarnio on toistaiseksi ainut SEAL-kurssin käynyt suomalainen. Eräs kouluttaja oli saanut omilta esimiehiltään tehtäväkseen hoitaa ulkomaalaiset pois kurssilta, joten Aarnion kohtelu oli verrattain kovaa.

Aarnio innostui kovasti alkuun mahdollisuudesta päästä kolmen kuukauden sukelluskurssille Kaliforniaan. Vaimokin hyväksyi tuoreen aviomiehen valinnan. Kumpikaan ei tiennyt, että koulutus lopulta kestäisi vuoden ja että merivesi Humboldtin virran takia oli asteiltaan maksimissaan 15. ”Kylmyys ja ankara koulutus

Margaretha Berghellilla oli kysyttävää Aarniolta vielä esitelmän jälkeen. Oikealla takana Arno Hakkarainen.

olivatkin suurin syy keskeyttämisiin”, totesi Aarnio.

Markus Aarnio kertoi koulutuksesta avoimesti kuulijakunnalleen ja näytti kiintoisia kuvia koulutuksen ajalta. Koulutuksen sisällöstä ja muusta yksityiskohdista on osallistujilla vaihteluvallisuus, eikä lupaa kuvaamiselle herunut. Onneksi kurssikuvia oli otettu SEAL-kouluttajien voimin, joten mekin pääsimme osallisiksi upeista rannoista ja vaikuttavan näköisistä koulutusaluksista ja muista teknillisistä ratkaisuista. Oli kohtuullisen helppo aistia koulutuksen ankaruutta niistä pienistä tarinoista, joita kommodori ja intomielinen sukeltaja meille jakoi: ”Esimerkiksi ranta-aallokkoa kutsuttiin pesukoneeksi, ruokalaan menttiin juosten, rannalle tehtyä kumparerataa juoksi koko joukko niin pitkään kuin mahdollinen syyllinen löytyi ja nukahtamisesta oppitunnilla ran-

gaistiin ruiskuttamalla paloletkulla vettä niskaan” Siitä huolimatta kouluttajat saivat Aarniolta myös kiitosta, sillä he olivat kuitenkin aina itse mukana fyysisissä suoritteissa.

Aarnion kurssilla 1980-luvun lopulla aloitti 122 testattua kaveria ja heistä valmistui loppujen lopulta 24. Suurin osa joutui siis jossakin vaiheessa hyvään suorituskyykyyn tähtäävää koulutusta soittamaan kolme kertaa laivakelloa ja laskemaan kympäränsä maahan luovuttamisen merkiksi.

Parhaana antina Aarnio mainitsee sen, että koulutuksen aikana oppi tuntemaan oman itsensä ja rajansa. Kaveria ei jätetä -periaatetta Aarnio hehkuttaa. Taisteluskelluksessa parin merkitys ja luottamus saa elintärkeän ulottuvuuden, onhan lopulta kyse elämästä ja kuolemasta.

Helena Miettinen

Varsinais-Suomessa vaihtui vetovastuu

Uusi puheenjohtaja Kyösti Vuontela (oikealla) luovutti edeltäjälleen Osmo Suomiselle muistoksi kielekkeisen valtiolipun (pöytälippu).

Markku Aherto on myös perinneyhdistyksen hallituksen jäsen.

Markku Aherto Lapin osaston johtoon

JP27:n perinneyhdistyksen Varsinais-Suomen osaston vetovastuu vaihtui. Uusi puheenjohtaja on paimiolainen opetusneuvos **Kyösti Vuontela**, 64. Osastoa oli vuodesta 1999 asti puheenjohtajana luotsannut toiminnanjohtaja **Osmo Suominen**. Suomisella on pitkä historia jääkäriperinnetyössä niin osaston puheenjohtajana kuin sitä edeltäneenä osaston sihteerinä sekä pitkäaikainen jäsenyys perinneyhdistyksen hallituksessa.

Vuontelan isä, jääkärimajuri **Aku Vuontela** (1895–1958) menehtyi liikenneturmassa Kyöstin ollessa vasta 9-vuotias. Isä oli syntynyt pakkoluovutetun Viipurin läänin Kirvun pitäjässä ja hänen äitinsä oli kotoisin Viipurin lähistöltä Johanneksen pitäjästä.

– Jääkäriiliike on kiinnostanut minua hyvin pitkään. Isän kanssa en ehtinyt tietenkään juuri asiasta puhua. Asiaan oli tarkoitus palata sitten, kun olen varttunut nuorukaiseksi. Isä oli joutunut isämaata puolustusaes- saan aika koviin paikkoihin.

– Kyöstin äiti toimi lottana sota- toimialueella ja vanhemmat olivatkin tavanneet toisensa Jatkosodan aikana. Perheessä vallitsi vahva isänmaalinen henki.

– Niin, kyllä minä sanoisin, että minä poikasena jotenkin sisäistin jotain isäni olemukseen kuuluneesta jääkärihengestä. Moni minua iäk- käämpi ja isäni tuntenut henkilö on kertonut isäni imagoon kuuluneen positiivisessa mielessä henkisen ja ruumiillisen ryhdikkyuden, jonka taustana olivat tietysti kovat jääkärikoulutuksen ja sotien ajat ja huoli isänmaan kohtalosta.

Juuri eläkkeelle jäänyt Kyösti kertoo 42-vuotisella opettajanural- laan pitäneensä aina huolen siitä, että koulussa isänmaan asia on tuotu esiin ainakin itsenäisyyspäivän alla.

Vuontela on toiminut aktiivises- ti myös reserviupseeriyhdistyksessä sekä ilmatorjunnan kiltayössä. Hän kuului pitkään Opettajien ammatti- järjestön (OAJ) hallitukseen. Suku- juuriensakin perusteella hän vaalii myös karjalaisuutta.

– Jääkäriperinnetyöllä on yhä ti- lauksensa ja tehtävänsä, sillä jää- käriiliikkeen merkitys ja historia tunnetaan usein kovin puutteellisesti. Osastomme yksi tärkeä lähiajan työ on saattaa valmiiksi toimialueemme jääkärihaidoista kertova kirja.

Kari Nummila

Eversti evp. **Markku Aherto** va- littiin Jääkäripataljoona 27 perinneyhdistyksen ry Lapin osaston puheenjohtajaksi 18.maaliskuuta Ro- vaniemellä pidetyssä osaston vuo- sikokokouksessa. Vuosikokoukseen osallistui 17 jäsentä.

Ennen varsinaista vuosikokousta piti eversti evp. **Mikko Virrankoski** esitelmän aiheena ”Talvisota, talviso- dan päättyminen 13.3.1940”

Vuosikokouksessa käsiteltiin sääntömääräiset vuosikokous asiat. Vuosikokous hyväksyi osaston toi- mintakertomuksen ja tilinpäätöksen vuodelta 2012 sekä toimintasuunni- telman vuodelle 2013. Osaston pu- heenjohtajaksi valittiin eversti evp. **Markku Aherto** sekä osaston joh- tokuntaan kansanedustaja **Heikki Autto**, everstiluutnantti evp. **Pekka J. Heikkilä**, luutnantti **Matti Hietalah- ti**, insinöörikapteeni **Simo Holster**, apulaisrehtori **Kaisa Liljeberg-Thro- nicke** ja musiikkimajuri **Juha Tien- suu**.

Simo Holster
sihteeri

Kari J. Talvitie täytti 70 vuotta

Perinneyhdistyksen varapuheenjohtaja Kari J. Talvitie oli kutsunut ystäviään viettämään 70-vuotispäiviään lapsuutensa maisemiin. Juhlaa vietettiin Turengin vanhassa asemarakennuksessa. Saatoimme todeta, että Karilla on paljon ystäviä ja heidän joukossaan runsaasti JP27:n perinneyhdistyksen väkeä. Kuvassa juhlakalu ja puoliso Kerstin Kronvall. Kuva: Jukka Knuuti

Kauppaneuvos Arto Arvonen (vas.) kertoo muistomerkkihankkeen vaiheista. Hänestä oikealla Jääkärisäätiön puheenjohtaja prikaatikenraali evp. Asko Kilpinen. Kunnivartioiden välissä ”päähenkilö” kevyt kenttäkanuuna 76 K 02.

Someron perinnetykki kertoo isänmaamme sotien historiaa

Somerolla vietettiin sotaveteraanipäivää tavallista juhlallisemmin: Lamminniemen hyvinvointikeskuksen pihalla paljastettiin näkyvä ja pysyvä muistomerkki, joka kertoo jälkipolville siitä ajasta, jolloin isänmaan itsenäisyys oli vaaralle alttiina.

20-vuotias Lamminniemikoti on ollut niin sotainvalidiin kuin muidenkin sotaveteraanien ja rintamatunnuksen omaavien kuntoutuspaikka kuin monille myös pitkäaikainen turvapaikka. Siellä asuu nyt 26 veteraania.

Lamminniemen hyvinvointikeskus Oy:n hallituksen puheenjohtajalle, kauppaneuvos Arto Arvoselle lankei paikallinen ”pääoperaattorin” rooli. Ratkaisevaa oli Jääkärisäätiön puheenjohtajan, prikaatikenraali evp. ja ”tykkimies” Asko Kilpisen konsultointi asiassa Puolustusvoimien suuntaan.

Suomi taisteli II maailmansodassa olemassaolostaan ja vapaudestaan. Me suomalaiset saamme kirkkain silmin tarkastella historiaamme. Näin eivät voi kuitenkaan kaikki Euroopan maat tehdä, Kilpinen totesi veteraanijuhlissa.

Kenttätykkejä sotasaaliina

Arvonen kertoi Somerolle halutun nimenomaan venäläisen Putilovin tykkitehtaan 1902 valmistaman kevyen kenttäkanuunan 76 K 02 (joustavalavetinen ”nollakakkonen”), jonka kaliiperi on 76,2 mm.

Kun Vapaussodassa riisuttiin maassa olleet venäläiset aseista, mm. 72 K 02 kanuunoita, joista ensimmäisellä ammuttiin vallankumouksellisia vastaan jo 2. helmikuuta 1918. Vapaussodassa saatiin sotasaaliiksi 180 nollakakkosta. Lisäksi ostettiin Saksalta 54 sen sotasaaliina saamaa tykkiä. Nollakakkonen on ollut Suomessa eniten käytetty kenttätykki. Niitä oli käytössä yli 250 kpl.

Näitä kanuunoita käytettiin niin Talvi- kuin Jatkosodassakin ja jopa vielä 1980-luvun lopun leiriolosuhteissa! Tykkejä modernisoitiin välillä ja varustettiin kumipyörillä. Someron tykillä ammuttiin Jatkosodassa yli 10 000 laukausta.

Kari Nummila

UUSI!

JÄSENPALVELUN MYYTÄVÄT TUOTTEET

TUOTE	HINTA
Kortit	
✓ Uudistettu jääkärilippu	1,00
Jääkärilippukortti	1,00
Jääkärilippukortti 2-os. + kuori	1,50
✓ Jääkärikunniamerkki	1,00
✓ Jääkärien tulo Vaasaan	1,00
Onnittelukortti jääkärimerkillä + kuori	1,00
Pakettikortti jääkärimerkillä	0,50
Rovaniemen jääkäripatsas	0,20
Skangal-Mangal tiellä + kuori	0,50
Suomen Jääkärit	1,00
Turun jääkäripatsas	0,20
Vaasan jääkäripatsas	0,20
Wasserturn	0,20

Adressit

Ilman tekstiä	10,00
Kansliasta kirjoitettuna/ toimitettuna	12,00
Laajempi tekstaus	13,00

Muut tuotteet

CD Jääkäriin morsian/ kesto 22 min	10,00
CD-ROM Virtuaalijääkärit	25,00
Fallna for friheten-medalj	8,50
Jägarens väg	3,00
Jääkärien Elämäntyo-itsenäisyyden puolesta, julkaisu (Kielet: suomi, ruotsi, saksa, englantia ja latvia)	10,00
Hopeiset 27-kalvosinnarit	150,00
Hopeinen 27-riipus ketjulla	150,00
Kirjeensulkijamerkki, (arkki sis. 50 kpl)	2,50
Kynttilä, Jääkärimerkillä	8,00
Puukko Jääkärimerkillä	50,00
Suomen jääkärien elämäkerrasto, I täyd.osa 1957	5,00
Ur Jägarnas levnad och gärning	5,00
VHS Jääkärien tie I-III	15,00

Vain jäsenille

Perinneyhdistyksen jäsenmerkki	12,00
--------------------------------	-------

Erillisillä hakemuksilla myynnissä

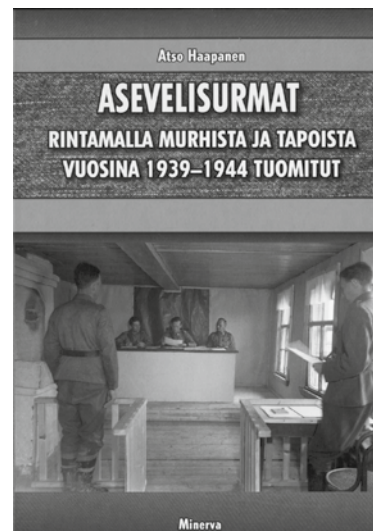
Jääkäripenoismerkki	80,00
Jääkärihautamerkki	80,00

Tilaukset Jääkärikansliasta:

Pohjoisranta 20 A 3
00170 HELSINKI
P. 09 135 1009/050 377 8845
(myös teksdviestit)
s-posti: jaakarikanslia@kolumbus.fi

Toimitamme tuotteet
kerran viikossa.
Hintoihin lisätään postituskulut.

Kirjallisuutta

Asevelisurmat

Atso Haapanen: *Asevelisurmat. Rintamalla murhista ja tapoista vuosina 1939-1944 tuomitut.* Minerva 2013. 284 s.

■ ■ ■ **Atso Haapanen** teos on Suomen kenttäoikeuksien pöytäkirjoihin perustuva, rintamapalveluksessa tapahtuneet tahalliset tai tahattomat omien surmaamiset sisältävä teos.

Haapasen lähestyy aihetta vuosittein ja syittäin. Syinä olivat mm. tahalliset ampumiset, vahingonlaukaukset vartiassa, vahingonlaukaus ja huolimattomuus, puukotukset ja pahoinpitelyt. Erillisenä Haapanen käsittelee tapaukset, joista ei ole tarkempaa tietoa asiapapereiden puuttumisen vuoksi. Näihin kuuluu yksi aihepiiriin mielenkiintoisimmista tapauksista. Mannerheim-ristin ritari N. K. sai surmansa vartiomiehen ampumana vuonna 1943. Asiapapereiden puuttuminen jättää kuitenkin avoimeksi olosuhteet ja syyt, joissa teko tapahtui ja kirjassa mainitaan vain itse teko.

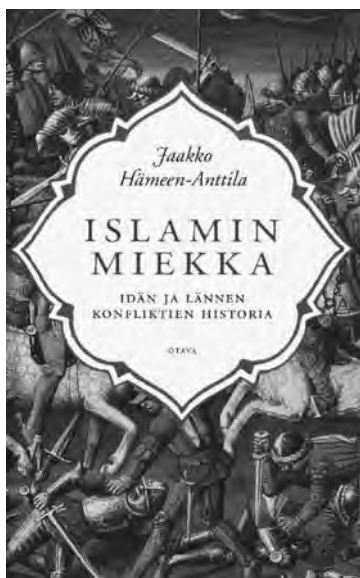
Tuomiot vaihtelivat eri tapauksissa vapauttamisesta aina pitkiin kuritushuonetuomioihin. Useat tapaukset muistuttavat toisistaan ja samanlaisesta teosta saattoi tekijä saada hyvinkin erilaisen tuomion. Tietenkin on ymmärrettävää, että vartiomiehen vahingonlaukaus on lievempi teko kuin tahallinen puukotus tai pahoinpitely. Poikke-

usolot saivat aikaan tilanteita, joissa harkintakyky saattoi pettää ja seuraukset olivat murheelliset. Uteliasta lukijaa voi harmittaa se, että henkilöt on tehty tunnistamattomiksi kertomalla heistä etunimien lisäksi vain sukunimen alkukirjaimen.

Tällaisenaan teos on melko paljon itseään toistava. Vaikka kyseessä olivat erilaiset teot, muistuttavat tapaukset paljolti toisiaan. Esimerkiksi vartiomies syyllistyi oman aseveljen ampumiseen vain luullessaan tätä viholliseksi, jota uhri omalla toiminnallaan usein edesauttoi. Tällöin tuomiotkin olivat erittäin lieviä ja usein tilanne katsottiin olosuhteiden aikaansaamaksi vahingoksi. Tämäkin teos kaikessa itseään toistavuudessaan kuvaa osuvasti poikkeusoloja ja niiden edesauttamia tekoja.

Pasi Pulju

***

Sotainen islam?

Jaakko Hämeen-Anttila: *Islamien miekka. Idän ja lännen konfliktien historia.* Otava 2012. 240 sivua.

■ ■ ■ Islam on nähty varsinkin viime vuosina sotaisena uskontona. Loukkaantumiset muiden arvostelusta, ainutkertaisten ”vääräuskoisten” kulttuurimuistomerkkien tuhoaminen ja suhtautuminen muihin us-

kontoihin osoittavat muutakin kuin islamin rauhanomaisuutta vaikka sitä Koraanissa korostetaan. Toisten uskontojen kunnioittaminen ei juurikaan kuulu islamiin, mutta he vaativat muilta kunnioitusta omaa uskontoaan kohtaan. Kristityillä on erilainen suhtautuminen omaan uskontoonsa. Kristinusko ei julista julkisesti omaa paremmuuttaan kuin joidenkin äärifundamentalistien kannanotoissa.

Islamilaisten kanta sotaan on kristinuskoa suvaitsevaisempi. Kun kristityt ja hindulaiset korostavat passifismia, kannattaa islam ns. pyhää sotaa. Jos verrataan islamilaisia maista kristittyihin maihin, niin kristityt näyttävät olleen koko 1900-luvun alkupuoliskon sotaisampia. Mistä sitten johtuu, että islamilaisista maista tulevat meille vain sotaisat uutiset? Länsimaatkin ovat rukoilleet Jumalaa avukseen sotatoimissa, mutta he eivät ole julistaneet sotiaan uskonodiksi, ainakaan muutaman viimeisen vuosisadan aikana. Islamiuskossa tämä on vieläkin arkipäivää.

Ei voida yleistää, että islamilaisen maiden valloituspolitiikka olisi aina ollut uskonnon valloituspolitiikkaa. Uskonto on kuitenkin monessa islamilaisessa maassa valtiollisenkin elämän keskus eli valtiot ovat uskonnollisesti johdettuja ja viime vuosina uskonnollisesti fanaattiset ääriiliikkeet ovat saaneet länsimaissa sanomansa julki. Uskontoa ja politiikkaa on monesti vaikea erottaa toisistaan. Toisaalta islamilaiset maat ovat hakenneet kautta aikojen liittolaisia myös ei-islamilaisista maista ja sama jatkuu edelleen.

Tässä teoksessa Jaakko Hämeen-Anttila käy läpi idän ja lännen konflikteja islamin syntyajoista aina 2000-luvulle asti. Alkuaikoina kristinusko näytti olevan se sotaisampi osapuoli, mutta ainakin länsimaiden tiedotusvälineissä osat ovat näyttäneet muuttuvan. Vai onko kyseessä vain tiedotusvälineiden luoma yksipuolinen kuva?

Pasi Pulju

***

Jääkärikapteeni sotavankien kurileirin johtajana

Arvo Myllymäki: *Kurileiri 24 ja muut neuvostosotavankien erityisleirit jatkosodan aikana.* Minerva 2013, 283 sivua.

■ ■ ■ Jos sai Nikke-Pärmi epäkiitollisen tehtävän joutuessaan komentamaan turvasäilöstä ja vankilasta perustettua pataljoonaa, niin vielä epäkiitollisemmän tehtävän sai jääkärikapteeni Kustaa Kujala. Hänet määrättiin päälliköksi sotavankileirille, jonne oli koottu hankalimmat sotavangit. Se tarkoitti upseereja, poliitrukkeja sekä sellaisia vankeja, jotka olivat yrittäneet aikaisemmin karata.

Neuvostoliittolaisten sotavankien kohtalo on jatkosotamme vähiten kunniakas osa. Kaikkiaan kuoli 18 267 vankia 67 000:sta. Kuolleisuusprosentti on hirvittävän korkea, jolla pääsemme samalle tasolle. Eniten vankeja kuoli nälkätalvena 1942, joulukuun 1941 ja toukokuun 1942 välillä – 12 171 vankia. Ehkä suurin syy oli elintarvikepula, sillä kuolleisuus kaikissa suomalaisissa hoitolaitoksissakin oli tuolloin poikkeuksellisen korkea.

Mutta kyllä paljon vankeja kuoli seurauksena epäinhimillisistä oloista, joissa heitä pidettiin. He raatoivat raskaissa töissä liian vähällä ravinnolla ja kurjissa varusteissa. Vankeja pahoinpideltiin ja ammuttiin mel-

Kirjallisuutta

ko surutta. Melko käsittämätön oli myös järjestysrikkomuksista tuomitut raipparangaistukset, jotka tosin sittemmin lopetettiin.

Myöskään leirien henkilökunta ei ollut parasta ainesta. Talvi- ja jatkosodassa komppanianpäällikkönä palvellut jo 48-vuotias Kujala määrättiin mm. kurileirin johtoon mm. huonon terveydentilansa takia. Erittäin kovana upseerina tunnetun Kujalan kai uskottiin selviytyvän huippuhankalasta tehtävästä.

Tulos oli huono. Kenttäoikeus tuomitsi sodan jälkeen Kujalan seitsemäksi kuukaudeksi ja kahdeksi viikon vankeuteen syynä väkivallan salliminen vankeja kohtaan ja hiljainen suostumus siihen, että karkuun päässän vangin sai tarvittaessa ampua.

Kirja kertoo hämmästyttävistä ihmiskohtaloista sodan aikana. Eräskin vanki oli syntynyt Toivakan pitäjässä 1913. Hän muutti vanhempiensa mukana Amerikkaan, josta he kuitenkin 1930-luvulla muuttivat Itä-Karjalaan rakentamaan ihannevaltiota. Mies jäi sodan jälkeen Suomeen ja päätyi lopulta geofyysikoksi Geologiseen tutkimuslaitokseen.

Vastaavasti kirjoittaja kertoo, että hän oli sotavangin poika, joskin isä sai tietää vasta 1977, että hänellä oli lapsi Suomessa.

Kirja on rakenteeltaan hiukan sekava, mutta järkyttäviä ja hämmästyttäviä tietoja sisältävänä kovasti lukemisen arvoinen.

Jukka Knuuti

* * *

Oulun aseveljet

Atte Honkaniemi: *Aseveliperheiden auttamiseksi, kansallisen yhtenäisyyden lujittamiseksi. Oulun Aseveljien vuodet 1940–45.* Studia Historica Septentrionalia 66. PSHY 2012. 227 s.

■ ■ ■ Asevelitoiminta alkoi talvisodan jälkeen. Tavoitteina olivat vuonna 1918 jakaantuneen Suomen kansaa yhdistäminen ja talvisodan

uhrien kunnioittaminen. Talvisota oli koko kansalle yhteinen kokemus ja sodasta toipuminen vaati koko kansan yhteisen panoksen. Muiden asevelijärjestöjen tavoin, Oulun Aseveljet keskittyi kotirintaman selviytymisedellytysten parantamiseen. Se jakoi avustuksia ja teki muutakin sosiaalista huoltotyötä. Järjestö jakoi mm. lainoja ja avustuksia rintamamiesten ja kotirintaman yritystoiminnan tukemiseksi. Pysyvänä jälkenä aseveljien toiminnalla oli Karjasillan asevelikylä. Tämän lisäksi järjestö toimi aktiivisesti kotiutuneiden rintamamiesten asuttopulan torjumiseksi. Varoja toimintaansa Oulun aseveljet saivat lahjoituksina, ravintolatoiminnasta, talkootoiminnalla ja muulla liiketoiminnalla. Palkattuja työntekijöitä järjestöllä oli vain muutama.

Toiminnassa oli mukana väkeä maamme koko poliittiselta kentältä aina sosialidemokraateista IKL:n kannattajiin. SDP:n riveissä toimineet kommunistit puuttuivat, koska he pitivät Neuvostoliiton hyökkäystä oikeutettuna.

Asevelijärjestön ja sitä kautta myös Oulun aseveljien lakkauttaminen tapahtui suomalaisten kommunistien vaatimuksesta fasisistisena ja hitleriläismielisenä välirauhansopimuksen ehtoihin vedoten. Osasyinä olivat Suomen ja Neuvostoliiton fasismi-käsitteiden erilaisuus, suomalaisten kommunistien propagandatoiminta sekä yleinen varovaisuus

tilanteessa, jossa koko kansakunnan tulevaisuus oli uhattuna. Järjestön varat siirrettiin mm. Oulun vapaalle huoltosäätiölle ja ravintola Oulun talousseuralle. Vuokratontit annettiin asukkaiden lunastettaviksi.

Honkaniemen teos kuvaa asevelijärjestön toimintaa Oulussa ja sen lähiympäristössä. Ainakin paikallista mielenkiintoa luulisi löytyvän. Aseveljien toiminnan huipennus tapahtui järjestön lakkauttamisen jälkeen. Asevelisocialistien jämerä toiminta esti osin maamme työväenliikkeen luisuminen kommunistien käsiin ns. vaaran vuosina. Tämä saattoi pelastaa Suomen.

Pasi Pulju

* * *

Karjalaispojan koskettava tarina

Mikko Porvali: *Kaatunut Normandiassa. Suomalaisotilaan tarina.* Ate-na 2011. 135 s.

■ ■ ■ Rikoskomisario, OKM sekä sotahistorioitsija **Mikko Porvalin** tietokirja kurkijokelaispoika **Olavi Nenosen** (Kurkijoki kuului pakokoluovutettuun Viipurin lääniin) päätyemisestä Kanadaan ja sieltä Normandian taistelukentälle ja sankarikuolemaan kesällä 1944 on kiehtova tarina, joka sananmukaisesti tempaa lukijan mukaansa: Porvali kuljettaa lukijaa juohevilla ja poikkeuksellisen selkeällä tekstillään eteenpäin.

Lyhykäisyydessään sanottuna on kyse siitä, että Olavin isä tekee raa'an ryöstömurhan. Isä tuomitaan elinkautiseen. Olavin äiti pelkää, että väkivaltainen puoliso voi vapauduttuaan uhata omaakin perhettään. Äiti kärsii myös häpeäntunteesta kyläyhteisössään 1920-luvulla. Niinpä hän muuttaa Kanadaan jättäen pienen poikansa mummon luo. Hän hakee poikansa luokseen tämän täydessä 15 vuotta.

Olavi on fyysisesti isokokoinen. Riuska nuorukainen pääsee kaivos- töihin ja pestautuu vapaaehtoiseksi

Kanadan joukkoihin, jotka yhdessä jenkkiä ja Englannin soturien kanssa muodostavat miljoonan sotilaan maihinnousuarmeijan. ”Finski poikia” löytyikin yllättävän monilta rintamilta viime maailmanpalossa. Olavi oli yhä Suomen kansalainen eli hän edusti vihollisarmeijaa: olihan Englanti (vaan ei Yhdysvallat!) julistanut Suomelle sodan kesällä 1941.

Olavi menestyy sotilaana, mutta hänessä on suomalaisen sotajermun elkeitä: hän lähtee välillä ”puntikselle” ja myöhästelee lomilta palatesaan. Muuten hyvä soturi pärjää ja kuittaa pikkuongelmat lyhyillä putkareissuilla. Tyttöystäväkin löytyy ja romanssi johtaa kihlautumiseen.

Porvali on tehnyt rikostutkijan lailla ihailtavan tarkkaa työtä mitavalla asioiden taustoittamisella niin Suomessa kuin Kanadassakin: tekstistä huokuu asiantunteva ote. Tätähän sotahistorioitsijalta on toki lupa odottaa. Tiukka asialinja ei estä Porvalia tuntemasta tiettyä sympati-aa Olavia kohtaan: liittyyhän Olavin kohtaloon niin paljon ”human interest” -aineistoa.

Kari Nummila

* * *

Tärkeä kirja Suomen kohtalonhetkistä

Paavo Rantanen: *Suomi kaltevilla pinnalla*. Atena, 336 sivua.

■ ■ ■ Ministeri **Paavo Rantanen**

on kirjoittanut tärkeä kirja Suomen joutumisesta kaltevalle pinnalle välirauhan aikana. Yksi kirjan suurista ansioista on se, että hän osoittaa selkeästi, ettei Suomi ajautunut sootaan omasta tahdostaan tai omien toimien seurauksena – olkoonkin, että maan tunnetila ei ollut kielteinenkään. Hän keskittyy erityisesti kuvaamaan Suomen asemaa suurvaltojen myllerryksessä ja peilaa siinä ohessa niitä tunteita ja paineita, joita maassamme tunnettiin ahdistavan Talvisodan rauhan jälkeen, kun maamme oli ypyksin pahassa maailmassa. Suomen tapahtumista on kirjoitettu ja puhuttu paljon.

Rantanen sanoo vaatimattomasti, että hän on vain historian harrastaja ja kiittää keskeisiä ammattitutkijoita hienosta työstä. Mutta vaikeaa aikaa on myöhemmin käytetty poliittisiin tarkoituksiin niin vapaamielisesti, että oikean kuvan välittäminen nykypolven lukijoille on tärkeä isänmaallinen teko, jonka Rantanen toteuttaa viileän ammattimaisesti. Ansioita lisää se, että Rantanen kieli on helppolukuista ja sujuvaa kuten hänen edellisessä kirjassaan *Vaikea tie rauhaan*. Juuri Suomen tapahtumien asettaminen muun maailman puitteisiin on kirjan erityisansio. Suomi on syrjässä, ja se tuntui sotien aikana ja sen jälkeen erityisen selvänä. Omaan napaa tuijotus ja eristäytymisyrietykset kuuluvat edelleen maamme kummallisuuksiin. Vielä nykyäänkin monet haluavat ajatella, että maamme on erillinen saari, jonka rauhaa eivät muut maat saa häiritä ja joka pärjää kaikissa oloissa parhaiten yksin ja omin voimin. Molemmat ajatusradat ovat aina olleet harhaisia, mutta nykyisenä globalisaation aikana ne ovat aikaisempaakin tyhempinä. Suomen itenäistyminen ja selviytymissodat olivat loistavia saavutuksia, mutta eivät toteutuneet yksi omin voimin, ja tapahtumat muualla vaikuttivat merkittävästi.

Rantanen kuvaa välirauhan aikaa kolmiosaisena draamana ja etenee kuukausi kuukaudelta. Hän nivoo yhteen maailman ja Suomen kehi-

tyksen. Ensimmäinen näytös nähtiin heti Talvisodan jälkeen, ja se on nimeltään *Ahdistuksen aika*. Suomi oli ”saarrettu kansakunta”, joka ”hapuili sumussa”. Neuvostoliitto painosti ankarasti Suomea ja tuhosi Baltian maat. Saksa menestyi sodassa loistavasti, mutta käänsi edelleen selkänsä Suomelle.

Toinen luku on nimeltään *Valoa tunneli päässä*. Saksa ja Neuvostoliitto olivat liittolaiset. Ulkoministeri Molotov pyysi lupaa ratkaista Suomen kysymys lopullisesti, mutta Hitler sanoi ei. Ruotsi epäröi eikä siitä ollut apua. Länsiliittoutuneet olivat kaukana ja hädässä. Suomen ja Saksan yhteistyö lisääntyi koko ajan.

Kolmas osa on nimeltään *Kaltevalta pinnalta sotaan*. Kesällä 1941 Saksa hyökkäsi Neuvostoliittoon, ja Suomi yritti vielä vakuuttaa puolueettomuuttaan, vaikka oli askel askeleelta lähentynyt Saksaa. Neuvostoliiton aloittamat pommitukset

pari päivää myöhemmin ratkaisivat tilanteen, ja Suomi oli sodassa. Yksikään kansanedustaja ei esittänyt epäluottamuslausetta hallitukselle, mutta moni tapahtumiin silloin tyytyväinen merkkihenkilö unohti myöhemmin aktiivisesti kesän 1941 kantansa. Rantanen ei huumoistisia nimeä, mutta joukossa olivat sellaisetkin nimet kuin J. K. Paasikivi ja Urho Kekkonen. Paavo Rantanen on lähihistorian merkittävimpiä suurlähettiläitämme. Keskeisten kauppapoliittisten tehtävien

Kirjallisuutta

jälkeen hän toimi suurlähettiläänä mm. Washingtonissa ja Esko Ahon hallituksen ulkoministerinä. Jäätään eläkkeelle hän astui Nokian palvelukseen hallituksen jäsenenä.

Olli Kivinen

* * *

Tuntematon Relander

Erkki Vasara: *Raskailta tuntuvat askeleet. Lauri Kristian Relanderin elämäkerta.* WSOY 2013. 830 s.

Viipurin läänin maaherra, maa- ja metsätieteiden tohtori **Lauri Kristian Relander** (1883–1942) oli vain 41 vuoden ikäinen tultuaan valituksi Suomen tasavallan presidentiksi talvella 1925. Hän on jäänyt jotenkin muiden sotia edeltävän ajan presidenttien varjoon, aivan syyttä. Relander tunnetaan lempinimellä ”Reissu-Lasse”. Hän teki presidenttikautenaan kaikkiaan viisi ulkomaanmatkaa vierailien pohjoismaissa ja Baltiassa.

Mustana hevosena valituksi tullut presidentti jatkoi edeltäjänsä **K. J. Ståhlbergin** työtä kansakunnan eheyttäjänä vuoden 1918 tapahtumien jälkeen. Hän otti sosialidemokraatit mukaan hallitukseen. Hänen vahvistaminaan säädettiin kommunistilait, jotka estivät ääriliikehdinnän ja koko 1920-luvun kestäneen, aseellista vallankumousta suunnitteleiden kommunistien peitejärjestöjen toiminnan. Relanderin presidenttikautta leimasivat myös monet kiistat vielä paikkansa vakiintumattoman puolustuslaitoksen kanssa. Maanpuolustukseen ja suojeluskuntiin Relander suhtautui myönteisesti.

Relanderin kohtaloksi vuoden 1931 presidentinvaaleissa tuli jääminen melko täpärästi valitsematta maalaisliiton ehdokkaaksi. Syitä tähän oli monia. Relander oli vieraantunut puolueestaan tultuaan valituksi presidentiksi. **Kyösti Kallio** koki entisen akateemisesti koulutetun suojatinsa pahaksi kilpailijaksi. Relander koettiin ehkä liian herraskaiseksi. Talonpoikaispuolueelle sopivak-

si presidenttiehdokkaaksi katsottiin ”maamme ensimmäinen talonpoika”. Maalaisliitossa katsottiin myös karsaasti Relanderin lapualaismyönnteistä toimintaa ja toimintaa aitosuomalaisliikehdintää vastaan. Tässä tuli esille Relanderin eheyttäjän rooli kansakunnan yhdistämiseksi. Tosin maalaisliitossakin suhtauduttiin aluksi lapuanliikkeen kommunisminvastaisuuteen myönteisesti, mutta väkivallanteot ja presidentti Ståhlbergin kyyditys saivat monet entiset kannattajat vastustamaan liikettä.

Relanderin vaiheissa tuntemattominta aluetta on hänen kohtalonsa vuoden 1931 vaaleissa ja vaiheet presidenttikauden jälkeen, jolloin hän oli vasta 47-vuotias. Relander siirtyi Maalaisten Palovakuutusyhdistyksen toimitusjohtajaksi. Vuonna 1937 eräät piirit suunnittelivat häntä IKL:n presidenttiehdokkaaksi, mutta onnistumatta. Relander kuoli melko yllättäen helmikuussa 1942 vain 58-vuotiaana.

Vaikka kyse on ehkä tuntemattomimmasta presidentistä ja ainoasta, josta ei tähän mennessä ollut julkaistu kunnon elämäkerta, on 830 sivua melko paljon. Tuntuu välillä siltä, että kokonaisuuden kannalta vähäpätöisemmätkin asiat saavat turhan perusteellisen käsittelyn.

Pasi Pulju

JÄÄKÄRIPATSAS MYNNISSÄ

Jääkärikanssiassa saatavilla taas mustia metallisia jääkäri-pienoispatsaita hintaan 300 euroa. Sponsoreille tarkoitetuista numeroituista vihreistä patsaista tulee sopia kanslian kanssa puhelimitse tai sähköpostilla.

Suomen tunnetuimman murhan taustoja Miksi Eugen Schauman ampui itsensä?

Vastaus siihen, miksi Suomen kenraalikuvernööri ammuttiin, on helppo. Siihen johtivat venäläistämispolitiikka, suomalaisten kansallinen herääminen ja sortotoimien henkilöityminen tsaarinvallan edustajaan. Mutta miksi ampuja oli lainoppinut senaatin virkamies, joka tyrannin lisäksi surmasi myös itsensä?

Viiden luodin määränpää

Eugen Schauman oli päättänyt, että hän ja kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikov kuolevat torstaina 16. kesäkuuta 1904. Keskiviikko oli varattu jäähyväisille. Kun Eugen pyysi työtoveriaan keskiviikkona lounaalle ja tämä ehdotti mieluummin torstaita, vastasi Eugen ohimennen: ”Ei käy, silloin olen jo kuollut.”

Torstaiamuna Eugen marssi Hallituskadun puoleisesta sivuovesta senaattiin, nykyiseen valtioneuvoston linnaan. Häneen ei kiinnitetty huomiota, virkamiehenä hän oli talossa tuttu. Taskussa oli Browning-pistooli kaliiperia 7,65. Lipaan kolmannen patruunan luoti oli ladattu räjähdysvaikutteiseksi ilmeisesti amalgaamia ja elohopeaa käyttäen. Eugen asettui ylimmän kerroksen ikkunan ääreen ja odotti.

Bobrikov saapui seurueineen pääoven eteen Senaatintorin laidalle hieman ennen yhtätoista. Joukossa oli korkeita virkamiehiä sekä kenraalikuvernöörin molemmat tyttäret. Seurue hajaantui ja Bobrikov nousi hitaasti senaatinlinnan portaikkoon.

Toisen kerroksen porrastasanteella hänen eteensä astui 29-vuotias suomalainen mies. Sanaakaan sanomatta mies ampui lähietäisyydeltä kolme laukausta kohti 65-vuotiasta kenraalikuvernööriä.

Kaikki laukaukset osuivat, mutta kaksi ensimmäistä luotia eivät vahingoittaneet Bobrikovia juuri lainkaan. Toinen kimposi seinään Pyhän Vladimirin I luokan rististä, toinen kattoon raapaisten matkalla naarmun uhrin kaulaan. Kolmas luoti, jonka Eugen oli alun perin ilmeisesti varannut itselleen, osui suuren sotilasvyön solkeen ja pirstoutui uhrin suolistoon.

Schauman jatkoi matkaansa muutaman askeleen ja ampui kaksi nopeaa laukausta rintaansa. Molemmat luodit osuivat sydämeen. Eugen kuoli heti, tietämättä tekonsa lopullista tulosta.

Toisin kuin usein luullaan, Bobrikov ei kaatunut. Hän jatkoi kävelyä kohti istuntosalia pitäen kättä verisellä kaulallaan. Hän ei tuntunut edes ymmärtävän tapahtunutta, mutta senaatin virkamiehet toimittivat hänet paareilla kotiinsa.

Ennen kello kahta kolme hel sinkiläistä lääkäriä hikoili elämässä merkittävimmässä leikkauksessa. Vyönsolkeen osunut räjähtävä luoti oli repinyt entisestään sairaan miehen vatsan ja suoliston. Dosentti Rikhard Faltin kirjoitti – ehkä omaakin selustaansa turvataksaan: ”Tapaus oli toivoton alusta lähtien, eikä kuolettava lopputulos ollut torjuttavissa lääkärintaidon kaikkien mahdollisuuksien käyttämisestä huolimatta.”

Kesäkuun 17. päivänä kello 01.10 kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikov kuoli ja pikkuvirkamies Eugen Schaumanista tuli murhaaja.

Kilpaileva Hohenthal

Kuolemansa aikoihin Bobrikov oli niin vihattu, ettei lainopillisesta tiedekunnasta valmistunut Schauman

suinkaan ainoana suunnitellut hänen ampumistaan. Lääketieteen ylioppilas Lennart Hohenthal ryhmineen oli suunnitelmissaan paljon pidemmällä. Miehet saivat tietää toisistaan hieman ennen murhan toteuttamista. Eugenille annettiin kolme viikkoa aikaa veriteon tekemiseen, minkä jälkeen oikeus murhaan kuuluisi Hohenthalille.

Eugenin etuoikeudelle oli syynsä. Ensinnäkin hän aikoi toimia yksin. Lisäksi hän aikoi surmata myös itsensä, mitä hän tosin ei Hohenthalille kertonut. Eugenin oli myös virkamiehenä helpompi tehdä tiensä Bobrikovin läheisyyteen.

Takarajaksi asetettu juhannusviikko tuli silti nopeasti vastaan. Käytännön järjestelyinä piti kirjoittaa kirjeitä sekä erota mahdollisen koston vuoksi varotoimena yhdistysten, etenkin ampuma- ja metsästysseurojen toiminnasta. Pitkään hiottu murha ei saanut valua Hohenthalin toteutettavaksi.

Bobrikov jäi Hohenthalilta ampumatta, mutta tämä ”ammattitentaattori” toteutti kutsumustaan seuraavassa tammikuussa ampuen prokuraattori (nyk. oikeuskansleri) Eliel Soisalon-Soinisen. Nämä laukaukset olivat Hohenthalin kotikasvatuksen kaikuja. Kun äiti Leonie aikanaan ruokapöydässä opasti lapsia antamaan vihollisilleen anteeksi, jatkoi isä, kirkkoherra Klas Hohenthal: ”Äiti on toki oikeassa, mutta vihatkaa sittenkin venäläisiä...”

Tarinan kaunis nainen

Tärkein ”käytännön järjestelyistä” oli ehkä syy siihen, miksi Eugen ylipäänsä ryhtyi tekoonsa. Hänen täytyi järjestää suhteensa nuoreen naiseen nimeltä Elin Borgström. Eu-

gen rakasti Eliniä palavasti, mutta sai tältä lokakuussa 1903 kieltävän vastauksen kosintaansa. Tunnemaailman täydensi mustasukkaisuus, joka roihahti Elinin ihastuttua Eugenin ystävään Einar Floriniin! Naiset...

Eugenin valtasi sama pateettisuus, joka vie miehiä hirteen nykyäänkin. Tähän lisätty aito ja vaikumuksellinen isänmaallisuus riitti suistamaan kuolemaan myös Bobrikovin. Historia on esittänyt Bobrikovin murhan olleen ensisijainen tavoite ja itsemurhan vain tuomio, jonka ampuja toimeenpani itselleen. Poliisina asia on helppo nähdä toisinkin.

Ehkä loppuvuodesta koettu takaisku rakkaudessa tuotti Eugenin itsetuhoiset ajatukset, joihin kenraalikuvernöörin surmaaminen sulautui helmikuussa. Päiväkirjatekstit tukevat tätä, ja asioiden tapahtumajärjestys on selvä. Pakit tulivat lokakuussa 1903, päätös Bobrikovin tappamisesta syntyi helmikuussa 1904. Kesän tullen oli yksinkertaisesti käytävä toimeen, sillä tyrannin halusi ampua myös Hohenthal.

Varsinaisen koston Eugen ulotti

itsemurhansa ylitse, vieläpä varsin taitavasti. Ennen kuolemaansa hän lähetti ystävälleen kirjeen, joka sisälsi rahaa sekä kolme uutta kirjettä. Rahoilla ystävän tuli vuosittain ostaa kukkalähetys Elinille tämän syntymäpäivisin 24. elokuuta. Mukaan laitettavien kirjeiden järjestys oli tarkoin määrätty. Kaikki kirjeet sisälsivät sydämelliset onnentoivotukset.

Kahden ensimmäisen kirjeen osoituksena oli ”Neiti Elin Borgström”. Viimeisen kirjeen kuori oli dramaattisempi: osoituksena oli ”Rouva Elin Florin, os. Borgström”. Eugen tiesi hävinneensä kilpakosinnan Einar Florinille ja muistutti siitä vielä haudastaankin. Kolmannen kirjeen avaushetkellä 24.8.1906 Elin kuitenkin oli vielä Borgström, sillä avioliitto solmittiin vasta 1.1.1907.

Kaksi jälkinäytöstä

Vaikka Schauman toimi yksin, hänen tekonsa vaikutti lukuisten ihmisten elämään. Kotietsinnät ja pidätykset seurasivat toisiaan. Ääriesimerkki on, kuinka Schauman oli prosessioikeuden luennoilla alleviivannut professori R. A. Wreden

lauseita. Kun paperit kotietsinnöissä löytyivät, karkotettiin Suomen prosessioikeuden isänä pidetty yliopistomies alleviivauksien vuoksi viideksi vuodeksi maasta.

Tarina sai jatkoa Porvoossa 1970-luvulla, kun yli 90-vuotias naishenkilö joutui suojiatiella auton töyätsemäksi. Kun paikalle saapuneen poliisipartion konstaapeli havaitsi vanhuksen korkean iän, hän tuli ohimennen kysyneeksi: ”Onkos rouva aiemmin ollut poliisiin kanssa tekemisissä?”

Vanhus ryhdistäytyi ja kivahti suureen ääneen: ”Olen! Silloin, kun veljeni ampui Bobrikovin!”

Poliisi on tottunut kuulemaan monenlaista harhaisuutta, joten vastaus kuitattiin naurahuksella. Yllätys oli täydellinen, kun henkilöllisyystodistus osoitti naisen olevan Eugen Schaumanin sisar, taidemaalari Sigrid Schauman.

Mikko Porvali

Kirjoittaja on rikoskomisario ja kirjailija.

Julkaistu aikaisemmin Vapausoturi-lehdessä.

www.jp27.fi

JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:N PERINNEYHDISTYKSEN ALAOSASTOJEN YHTEYSTIEDOT

Osasto	Nimi	Gsm	Sähköposti
Helsinki-Uusimaa	Hakkarainen Arno	050 383 5486	arno.hakkarainen@tieturi.fi
Kuopio	Seppo Räihä	040 591 4611	sepporaiha@gmail.com
Lappi	Kaisa Liljeberg-Thronicke	040 861 5442	kaisa.liljeberg-thronicke@rovaniemi.fi
Oulu	Pertti Puonti		pertti.puonti@gmail.com
Pirkanmaa	Pekka Virtanen		pekka.virtanen@ppg.inet.f
Satakunta	Alpo Vehanen	0400 593 727	alpo.vehanen@dnainternet.net
Varsinais-Suomi	Kyösti Vuontela	0500 910 402	kyosti.vuontela@gmail.com
Vaasa	Martti Ehrnrooth	0500 663 939	martti.ehrnrooth@veo.fi
Länsi-Pohja	Pentti Hiukka	040 593 9082	pentti.hiukka@pp2.inet.fi
Kymenlaakso	Paavo Mikkonen	044 550 9375	paavo.mikkonen@pp.inet.fi
Kainuu	Jouko Ollanketo	040 773 7763	
Kanta-Häme	Pertti Kiviniemi	0400 846 956	perttikivi@hotmail.com
Keski-Suomi	Martti Porvali	050 590 1051	porvalit@gmail.com
Etelä-Pohjanmaa	Juhani Passi	050 322 3469	juhani.passi@netikka.fi
Etelä-Karjala	Antti Lankinen	040 820 5620	aelankinen@gmail.com
Päijät-Häme	Ari-Ilmari Iisakkala	0500 761 676	a-i.iisakkala@phnet.fi

Jääkäريلipun heraldinen selitys

Lipulla täytyy olla virallinen selitys. Tällainen se on kansallisarkiston jääkäريلipulle tekemänä: Valkoisessa, neliönmuotoisessa lipussa sininen, reunoihin ulottuva yyrjörsti päällikkeenään Suomen suuriruhtinaskunnan kruunattu vaakuna, jonka leijonalla on kaksoishäntä. Lipun kussakin kulmassa keskustaa kohti suunnattu harmaa, alaosastaan sinisellä nauhalla sidottu laakeriseppelä, jonka yläreunassa Preussin kuninkaan kruunu ja keltaisella sisäkentällä musta punakielinen kotka, jolla on päässään kuninkaankruunu, oikeassa jalassaan miekka ja vasemmassa salamakimppu, kaikki keltaista. Kotkan yläpuolella sinisessä nauhassa keltaisella: PRO GLORIA ET PATRIA.

Selityksen alla on pääjohtaja Jussi Nuortevan ja erikoistutkija John Strömbergin nimet.

Värillinen kuva lipusta on lehden takasivulla.

Jääkärikerhossa

Eversti (evp) Erkki Laukkanen kävi kertomassa Jääkärikerhossa hevosesta ja sen merkityksestä sodankäynnissä. Kuulimme, että Napoleonin Venäjän-retken epäonnistumisen takana oli mm. hevosten huono hoito. Ei ollut riittävästi rehua ja kengitysseppiä. Viime sodissamme puolen miljoonan miehen lisäksi oli sotimassa 200 00 hevosta. Erkki Laukkanen vasemmalla, oikealla Henrik Lagus. Kuva Helena Miettinen

www.jp27.fi

PAROLE

Päätoimittaja – Chefredaktör
Jukka Knuuti
040 753 2751
jukka.knuuti@gmail.com

PAROLE 3/2013 ilmestyy syyskuussa 2013. Lehteen
tarkoitettujen aineistojen tulee olla toimituksessa 15.8. mennessä.

4 numeroa vuodessa, 20 €/vsk
4 nummer i året, 20 €/årg

Toimitusneuvosto – Redaktionsråd Asko Kilpinen, Kari J Talvitie, Kari Nummila

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ – JÄGARSTIFTELSEN

Puheenjohtaja – Ordförande Kilpinen, Asko	Jäsenet – Medlemmar Fagnäs, Peter
Varapuheenjohtaja – Viceordf. Lahti, Jere	Heiskanen, Kari
Asiamies – Ombudsman Eklin, Jukka	Hägglund, Gustav
	Kuljukka, Antti
	Manninen, Ohto
	Pennanen, Jukka
	Puheloinen, Ari
	Sihvo Sami

JP 27:n PERINNEYHDISTYS RY– FÖRENINGEN JB 27:s TRADITIONER RF

Hallitus – Styrelse Puheenjohtaja – Ordförande Laatikainen, Pertti Varapuheenjohtaja – Viceordförande Talvitie, Kari J Sihteeri – Sekreterare Kiiski, Tiina	Jäsenet – Medlemmar Aherto, Markku Ehrnrooth, Martti Hakkarainen Arno Iisakkala, Ari-Ilmari Mikkonen, Paavo Parkkola, Ari
---	---

KANSLIA: Auki ma–to 10–14. KANSLI: Öppet må–tors 10–14. JääkärikanSLia suljettu 17.6.–12.8. 2013.

Pohjoisranta 20 A – Norra Kajen 20 A
00170 HELSINKI – 00170 HELSINGFORS
Puhelin/telex 09-1351009 telefon/telex, gsm 050-377 8845, email: jaarikanslia@kolumbus.fi
Kansilan puhelimet ovat ”avoinna” kanslian aukioloaikoina. Muulloin niihin voi jättää viestin tai lähettää tekstiviestin.

Perinneyhdistys on teettänyt kolme uutta postikorttia: Uudistettu jääkärilippu, Jääkärikunniamerkki ja Adolf Bockin maalaus Jääkärien tulo Vaasaan. Kortteja saatavissa kansaliasta yhden euron kappalehinnaan.